

ВІСНИК

VISSNYK

THE HERALD

супільно - політичний місячник

РІК XXVIII, Ч. 1 (297)
YEAR XXVIII, No. 1 (297)

СІЧЕНЬ 1974
JANUARY 1974

ЦІНА 0.60 ЦЕНТІВ
PRICE \$ 0.60

В І С Н И К

ОРГАН ГОЛОВНОЇ УПРАВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБОРОНИ ЧОТИРЬОХ СВОБІД УКРАЇНИ

З М І С Т

І. Вовчук — Завдання української еміграції	1
І. Левадний — Шевченко у Свят-Вечір на засланні	3
С. Корнич — Огляд світових подій	5
Яр. Гриневич — Маячіння польських шовіністів	8
Програма Крайової Управи ТУСМ на 1974 р.	10
С. Воляник — Китайська філософська думка останніх десятиліть	12
М. Кушнір — Кошмар советської бюрократії	15
Д-р А. Бедрій — Українські шестидесятники про націю	18
Поезії з України	21
В. С-ко — „Перший удар”	22
Сторінка ОЖ ОЧСУ	
Оксана Керч — Жіноча мужність	23
Алла Коссовська — Дітям політичних в'язнів в Україні	24
Стефанія Олійник-Бернадин — Олена Степанівна — вояк і педагог	26
Софія Наумович — Осовливе завдання української жіночої преси	27
Вол. Гаврилюк — „Украдене щастя” І. Франка	28
В. С-ко — Маленька імперія — Португалія	30

ВІСНИК

І. Вовзук

ЗАВДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЕМІГРАЦІЇ

У боротьбі російського-большевицького великодержавства проти сил українського національно-політичного становлення, подібно до того, як було в 20-их роках, стоїть питання: „Хто кого?” Л. Брежнев і його ханат, що марять про „злиття націй”, не дарма ж підкреслюють, що український націоналізм — непримиренний ворог кремлівського єдинодержавства.

Українська спільнота у вільному світі не залишається осторонь змагань, що відбуваються в Україні. Ми не можемо дивитися „з-поза воріт” на національно - політичну боротьбу в Україні, бо всі ми і кожний з нас є частиною нації, якій загрожує загибля. Наше буття, як національної спільноти, без духовного пов'язання з Батьківщиною втрачає зміст і мету. Через духовне пов'язання з Батьківщиною виробляється наша індивідуальність як частини свого народу, і кожен стає людиною в людстві. Альтернатива, що її ставить життя перед українською людиною на Батьківщині, так само є зобов'язуючою і для кожного члена спільноти у вільному світі.

„І перед кожним із нас, — говорить Є. Сверстюк, — різна альтернатива: бути або сином свого народу, або його лукавим наймитом і мародером”. Звідси випливає завдання: в суспільно-політичній праці всебічно підтримувати національно - політичні і культурні сили, що, об'єднані національною ідеєю, обороняють самобутність нації, борючись за утвердження її державности на українській землі. „Треба врятувати духовну спадщину, треба врятувати самий нарід, бо спадщина пропаде. Для добра мого краю доведеться мені кожну мить діяти в цьому напрямі всією силою моєї любові”.

Іноді можна почути голоси про відполітизування нашого суспільно - політичного життя, мовляв, головне — зберегтися. Юрій Смолич у

своєму довгому патяканні про II СКВУ вважає такі голоси „близькими до можливого реалістичного розуміння проблеми дня українців поза Україною сущих”.

Відполітизування суспільно - політичного життя в моєму переконанні є прямою дорогою до переіменювання української спільноти у вільному світі. Не уявляємо спільноти, яка могла б вегетативним життям себе зберегти. Живемо в часах, коли ціла наша планета в миротворному тумані вкрита густою сіткою мін і політичних вулканів, які клекочуть, готові вибухнути. Хоч Україну і зведено до стану колонії в імперському комплексі ССРСР, своєю політичною вагомістю вона є не тільки клекочучим вулканом в імперії, а й міжнародньою проблемою. А це визначає і завдання української спільноти у вільному світі.

Уніфікатори нашої Батьківщини дуже хотіли б звести українське життя у вільному світі до вегетування. Їх дуже непокоїть наша суспільно - політична діяльність. Про неї вони пишуть всяку всячину, щоб відчужити український народ від нас, „буржуазних націоналістів”, перервати з ним наш духовний зв'язок. Видно, що наша діяльність, з якої ми самі часто невдоволені, знаходить відгомін серед поневолених українських людей, коли сторожі імперії приділяють стільки уваги боротьбі з українським націоналізмом. Від якогось часу посилились нападливі виступи в советській пресі проти II СКВУ і поодиноких українських діячів.

Юрій Смолич, довголітній кагебівський „опікун” над українцями у вільному світі, фахівець у ширенні кагебівської отрути через т. зв. культурні зв'язки, виступив у „Літературній

З доповіді, виголошеної на II Конгресі СКВУ в Торонто, Канада.

Україні" з довгою статтею-памфлетом проти ПСКВУ. В кінці цієї нудної, штампованої писанини підтоптаний „раб отечества чужого" твердить, що цією своєю писаниною він хоче прислужитись „радянським діячам культури, працівникам ідеологічного фронту", щоб „розвінчати і затаврувати провокаційний міт про начебто можливе мирне співіснування й ідеологій". А разом з тим він виконує і друге замовлення ЦК КПСС на Україні. Обкидаючи чорними фарбами шанованого українця Діфенбейкера, літературний яничар Ю. Смолич намагається посіяти серед нас недовір'я до політичних діячів у світі, які доброзичливо і з розумінням ставляться до визвольної боротьби українського народу.

**

У роздумах про наші завдання спадає на думку, що в нашій історії за пасивність вичікування і політичне лінивство предків наступні покоління розплачувались недолею і власною честю. Серед завдань української спільноти я наголосив би конечну потребу плекати, розвивати й формувати дещо занедбану в нас громадську думку, без якої немає повноцінного і конструктивно - творчого життя в громадах і в цілій спільноті. Маємо створити такий стан у нашому суспільному житті, щоб громадська думка стала найвищою морально-етичною інституцією нашого буття, сумлінням спільноти, з якою всі мусять рахуватися. Занепад громадської думки приводить до розладовування морально-етичних нормативів, цієї клейковини, без якої немислима й спільнота, що спирається на мужніх і совісних людей із здоровим глуздом і твердими принципами. Такі люди не бояться відповідати за щось більше, як тільки

“VISNYK” — “THE HERALD”

Published by Organization for Defense of Four
Freedoms for Ukraine, Inc.

Monthly except July and August when bimonthly.
Second class postage paid at General Post Office,
New York, N. Y.

Board of Editors
Address: P. O. Box 304, Cooper Station,
New York, N. Y. 10003

за свої власні справи. Громадська думка має стати регулювальником різноманітного, складного суспільного життя, своєчасно порушуючи життєво-важливі питання.

Спираючись на громадську думку, спільнота забезпечить духовий розвиток в національних громадах, піднесе культурний рівень громадського життя. Низька культурна стеля в нашому громадському житті спричиняє чимало негараздів, на які ми часто нарікаємо.

Мусимо подумати і над структуральною побудовою життя нашої спільноти. Репрезентативна структура, за якою організується суспільне життя, була доброю для свого часу, але нині вона потребує перебудови, реформи, з тим, щоб охопити всіх українців, а не лише через репрезентації тих, що належать до організацій. Громада має стати підставовою клітиною життя національної спільноти в країнах її поселення. До громади мають входити, бути членами її всі українці, що проживають у якійсь місцевості. Звичаявим, обов'язковим для кожного має бути правило, що немає української людини поза громадою.

Вже на I-му СКВУ було чути здорові голоси про загальний облік українців у вільному світі. Облік чи перепис пожвавить громадське життя, скріпить громади, а через них і національні спільноти в різних країнах поселення. Перепис пригорне всіх, що досі стояли осторонь громад. Спираючись на зорганізовані громади, суспільно - політичні проводи країн разом із СКВУ розв'яжуть завдання, що їх висуває перед спільнотою життя. Миром, громадою, кликав Тарас Шевченко, треба обух на ворога стати, щоб збудити волю. В кожній країні, а зокрема в ЗСА, громади виконують величезні культурно-соціальні завдання.

Про нашу молодь ми чимало говоримо. Проблема молоді в усій повноті стоїть перед українською спільнотою. До розв'язки цієї проблеми треба ставитись якнайсерйозніше, з повагою до молоді і надією на неї. Мусимо поставити суспільні проблеми перед молоддю в усій їх складності, щоб підготувати людей, які ті проблеми візьмуть на свої плечі. Позбавлена можливості бути співучасником у розв'язуванні проблем, що їх ставить життя перед нашою спільнотою, молодь самотужки не підготує се-

ШЕВЧЕНКО У СВЯТ-ВЕЧІР НА ЗАСЛАННІ

У 124-ліття Свят-Вечора Шевченка в Коз-Аралі.

Туга за втраченою батьківщиною, думки про неї, надія на повернення до рідного дому завжди були й є найшляхетнішою рисою людини. Великий душевний біль за рідним краєм ще зростає, коли ця розлука є насильницька і людина не має можливості до повороту. Ці почуття властиві національно-свідомими людям усіх часів і народів.

Перед двома тисячами років римський поет Овідій, адміністративно висланий з рідних сторін, висловлював на берегах Дунаю своє горе з приводу втрати батьківщини. Геніяльний поет 13-14 століття Данте, перебуваючи як політичний емігрант на чужині, уносився мріями до своєї Фльоренції і тяжко переживав розлуку з нею. Віктор Гюго після проголошення

другої імперії залишив з політичних причин Францію і перебував поза її межами, але ніколи не переставав плекати надії, що повернеться на батьківщину разом зі свободою.

Почуття туги за батьківщиною глибоко властиве й українським поетам. Великий Кобзар Тарас Шевченко в роки заслання з непередаваною силою розкрив свою тугу за Україною, безнастанно думав про неї і кріпив свій дух вірою, що він знов побачить рідну землю. Дуже боляче переживав на сибірському засланні свою відірваність від рідного краю інший політичний в'язень, поет Павло Грабовський. Невимовно сумував за Україною політичний емігрант, поет Олександр Олесь.

Свої страждання, спричинені вимушеною роз-

бе так, щоб успішно продовжувати працю своїх попередників. Отже, перед нами завдання — залучити якнайширше молодь до конструктивної праці у спільноті. Вона мусить знати, що наші проблеми також її проблеми, і ніхто їх, крім неї, не розв'яже. А щоб їх розв'язувати, треба доростати в національному кліматі, а не будувати поспіхом спрощену модель світу з надією, що вона забезпечить загальний комфорт без зусиль.

Без духовного й творчого напруження не можна утримати людину на належному рівні. Духовна спадщина старшого покоління не завжди вистачальна для нашої молоді, але в ній відбувається духовне становлення молодих. Наша національна спадщина, — гніздо, без якого не обходиться ні один птах. Умови, в яких доводиться розвивати суспільно-політичну діяльність, далеко складніші, як були вчора. Живемо в часах великих технічних змін. Відбуваються глибокі зміни і у взаєминах між людьми. Організуючи суспільно - політичну діяльність української спільноти, ми мусимо уникати традиційних позицій струся із захованою в піску головою, не сміємо тікати від проблем, а рішуче братись і розв'язувати їх. Період історії, що його переживає Україна, а з нею й ми, вимагає крайнього напруження нашого розуму, всіх душевних сил і талантів. Щоб у ду-

ховному рості збільшувати моральний авторитет, здобувати щораз більший престиж і гідно обстоювати своє місце під сонцем, пам'ятаючи, що для добра Батьківщини і національної спільноти мусимо діяти всією силою.

Ворожість, ненависть, підозри, групово-провінційна заїлість, породжена обмеженістю, здискредитували себе докраю. Протиставмо їм силу всеукраїнської любови, перейнятої національною ідеєю. Піднесення рівня культурного життя в громадах допоможе подолати антигромадські і антиорганізаційні нахили і створити високу громадську, національну мораль, виробити в собі велику силу духа. Здійснимо це тоді, коли будемо дивитись на світ, в якому йде змаг України за державну волю, відкритими очима, а не з-поза провінційного плоту.

Ліна Костенко пише:

*На світі можна жить без еталонів,
По-різному дивитися на світ —
Широкими озима,
Крізь пальці,
У квартиру
І з-за воріт.*

*Від того світ не зміниться ні трохи,
А все залежить від людських зинць:
В широким відіб'ється вся епоха,
У звужених — збіговисько дрібниць.*

Еген Маланок

ВІЗІЯ

Все, що може статися, вже сталося.
 День тверезий. Праця з-під ярма,
 Чи ж почую, як щоденний галає
 Перерве архангельська сурма?
 ...Обагриться небосхил криваво,
 Розчухнеться зима височінь —
 І велике мовчання, як слава,
 Людське серце здійме на мечі.
 Літаки закрутяться, як листя,
 Башти захитаються й падуть...
 Десь від сходу, з-поза передмістя
 Білим сонцем встане Страшний Суд.
 Він дихне холодним духом бурі
 І змете руїни, як сміття.
 ...Ані Божка Мати, ані Юрій
 Людського не захистять життя,
 І душа — без стін і без одежі —
 Встане перед карою Руки.
 Тільки вітер в Книзі Спостережень
 Перелістуватиме віки.

„Вістник“, Львів, липень 1933

лукою з рідним краєм, описав Шевченко в цілій низці хвилюючо-драматичних поезій на за-сланні.

125 років тому, на Свят-Вечір 24 грудня 1848 року (за новим стилем 5 січня 1849 року) у вірші-листі до Федора Лазаревського, одного з небагатьох приятелів, що лишилися вірними поетові в часи заслання, Шевченко, називаючи його єдиним своїм другом, просив у годину нудьги згадати про нього, що перебуває в пустелі, але не втрачає веселости, поборює горе, скріплює свій дух молитвами і згадує Україну та його, як брата, хоч часом, звичайно, і віддається журбі за батьківщиною:

Не додому вночі йдучи
 З куминої хати
 І не спать лягаючи,
 Згадай мене, брате.
 А як прийде нудьга в гості
 Та й на ніч засяде,
 Отоді мене, мій друже,
 Зови на пораду.
 Отоді згадай в пустині,
 Далеко над морем
 Свого друга веселого,
 Як він горе боре.
 Як він свої думи тії
 І серце убоге
 Заховавши, ходить собі

Та молисься Богу,
 Та згадає Україну
 І тебе, мій друже;
 Та іноді й пожуриться —
 Звичайне, не дуже,
 А так тільки.

Згадуючи у Свят-Вечірню пору про рідний край, Шевченко відтворював у своїй уяві образ різдвяних святкувань, думав про те, як урочисто наступного дня залунають дзвони по церквах на Україні і люди підуть до церкви молитись та відзначати велике свято, а він за-сланий і самотній буде зустрічати Різдво в не-привітній пустелі серед лютування холодних вітрів, що вкриватимуть піском та снігом його вбоге житло. І пише про це другові:

Надворі, бач,
 Наступає свято . . .
 Тяжко його, друже-брате,
 Самому стрічати
 У пустині. Завтра рано
 Заревуть дзвіниці
 В Україні; завтра рано
 До церкви молитись
 Підуть люде . . . Завтра ж рано
 Зависе голодний!
 Звір в пустині і повіє
 Ураган холодний.
 І занесе піском, снігом
 Курінь — мою хату.
 Отак мені доведеться
 Свято зустрічати!

Але поет був свідомий того, що лихо існує не для того, щоб йому коритись, а щоб з ним боротись, і не занепадав духом та визнавав, що в його серці не вмирає непохитна надія на перемогу правди, на його повернення на омріяну землю батьків:

Що ж діяти? На те й лихо,
 Щоб з тим лихом битись.
 А ти, друже мій єдиний,
 Як маєш журитись,
 Прочитай оцю цидулу
 І знай, що на світі
 Тільки й тяжко, що в пустині
 У неволі жити;
 Та й там живуть, хоч погано,
 Що ж діяти маю?
 Треба б вмерти. Так надія,
 Брате, не вмирає.

Любов до України, незламна віра в прийдешню можливість бути знов на рідних землях

С. Корниг

ОГЛЯД СВІТОВИХ ПОДІЙ

Четверта війна на Близькому Сході — поміж Ізраїлем з одного боку і Єгиптом та Сирією з другого, що відбулася від 6 до 25 жовтня м. р. і закінчилася нетривким перемир'ям тоді, коли президент Ніксон зарядив стан військового поготівля всіх збройних сил ЗСА, і на підставі резолюції Ради Безпеки ООН про стримання вогню. Мирні переговори визначені були на 18 грудня в Женеві. Положення ускладнилося тим, що перемир'я наступило в часі недокінченої ще військової акції Ізраїлю в Єгипті, де ізраїльські війська оточили на західньому березі Суецького каналу 3-тю єгипетську армію.

Проголошення ЗСА збройного поготівля зробило прикру несподіванку в Парижі, Лондоні, Бонні й інших столицях Заходу, бо союзники не були про це попереджені. Президент Франції Джорж Помпиду запропонував був скликати ще перед кінцем попереднього року конференцію провідників дев'ятох країн, які входять в склад Європейської Господарської Спільноти, щоб обговорити кризу на Близькому Сході, політику ЗСА у відношенні до тієї кризи і брак контактування ЗСА зі союзниками. Помпиду вважає, що такі зустрічі повинні відбуватися періодично або і в разі потреби. Пресові коментатори звертають увагу на те, що „відлига” поміж ЗСА і Москвою була можлива тільки на підставі союзів ЗСА із Західньою Європою і Японією. Якщо ті союзи розпадуться, то Москва не потребуватиме „відлиги” зі ЗСА.

Щодо участі Москви у війні шляхом доставки арабам літаків, танків і ракетної зброї, то ніхто не сумнівається в тому, що робить вона це не для допомоги „бідним арабам”. Ціллю Москви є опанування Західньої Європи без війни, самим фактом пригнічуючої переваги сво-

не залишали поета в тяжкі роки заслання, а свідомість того, що страждає не він один, а весь нарід і вічно так бути не може, нарід не завжди буде в неволі, що „встане правда, встане воля”, — збуджувала в ньому нові сили та завзяття для життя і боротьби.

Іван Левадний

їх збройних сил. Шляхом до тої цілі є Конференція європейської безпеки в Женеві. Дальшою ціллю Москви є перешкодження в об'єднанні Європи, виведення американських залог з Європи і, нарешті, нейтралізація західноєвропейських держав (Брандт). Москва ще має ту перевагу, що в Конгресі ЗСА постійно домагаються обмеження американських залог в Європі. І то незалежно від конференції у Відні, де розглядається справа взаємного обмеження збройних сил в Європі. На Близькому Сході фактично ведеться московсько - американська війна в заступстві арабів і Ізраїлю. Ставка, за яку та війна провадиться, велика. Опанування південного узбережжя Середземного моря Москвою, хоч би прикрите арабськими державами, загрожувало б цілому північному узбережжю Середземного моря — від Іспанії аж по Грецію, а тим самим усій Західній Європі.

Тим часом Європа нарікає, що ЗСА не передискутували тієї справи з європейськими союзниками. Добре б ЗСА виглядали, якби почали в тім грізнім часі дискусію про те, чи воювати, чи капітулювати! Більшість американських публіцистів перекидає вину на Вашингтон. Але відмінний погляд на ті справи висуває ньюйоркський „Воллстрит Джорнел”, який зазначає, що одним із найбільш непокоюючих аспектів, який загрожував недавно майже війною ЗСА з Москвою, є брак узгіднення поглядів в НАТО про політику на Близькому Сході. Ще поки Брежнев загрозив висланню парашутистів на допомогу Єгиптові, держави-члени НАТО відмовили ЗСА права використовувати свої ле-

УКРАЇНСЬКИЙ НАРОД, ЙОГО ЦЕРКВИ, ЙОГО СИНІВ І ДОЧОК, УКРАЇНСЬКИЙ ВИЗВОЛЬНИЙ ФРОНТ, ПРОВІД І ВОЇНІВ ОУН-УПА, БОРЦІВ ЗА САМОБУТНІСТЬ, НЕЗАЛЕЖНІСТЬ І ДЕРЖАВНІСТЬ УКРАЇНИ, ПРОВІДІ І ЧЛЕНСТВО ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО ВИЗВОЛЬНОГО ФРОНТУ В УСЬОМУ СВІТІ, ВСЮ УКРАЇНСЬКУ ОРГАНІЗОВАНУ СИЛЬОТУ І ВСІХ, ХТО ДОПОМАГАЄ ВИЗВОЛЬНИЙ БОРІТЬБИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ З РІЗДВОМ ХРИСТОВИМ І НОВИМ РОКОМ ВІТАЄ

Президія Світового Українського Визвольного Фронту

товийця для вислання військової допомоги Ізраїлю, щоб не наражати проти себе арабських країн, які стримали постачання нафти для тих держав, що прихильно ставляться до Ізраїлю. Проте, якщо європейські провідники думають, що найкращим засобом є поступливість супроти арабських країн і Москви, то глибоко помиляються. Своїм поступованням укріпили вони в арабських державах переконання, що нафта є найліпшою політичною зброєю. Це — небезпечна теза не тільки для Європи, але й для самих арабів.

Все це — трудні проблеми для американської закордонної політики. Президент Ніксон все ще запевняє, що переживаємо „Рік Європи”, що він поїде до європейських країн відреставрувати НАТО, але появиться він там, як президент майже „знищений” внаслідок внутрішніх конфліктів у своїй країні, зокрема справи Вотергейту. Спроба рятування НАТО далі буде обтяжувати Г. Кіссінджера, а також європейських провідників, бо то в першій мірі їхнє завдання.

ЗСА, а з ними й цілий світ переживають глибоку кризу. На Близькому Сході відбулася фактично Третя світова війна, яка розпочала в історії нові форми конфронтації, що виключають військові дії і спираються на перевази тієї чи іншої з воюючих сторін — пе-

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБОРОНИ ЧОТИРЬОХ СВОБІД УКРАЇНИ

Високошанований Пане Голово!

В почутті глибокого поважання й щирости прошу дозволити мене від себе, литовської організації „Литцарі Литви” й всіх литовців в Америці, висловити нашим українським братам найкраще побажання на пам'ять про п'ятдесят шосту річницю самостійности України.

Український нарід повеличає терпів нужду й бився за правду, справедливість і свободу і дав блискучий приклад непереможного героїзму й хоробрости. Ми ждемо дня, коли всі українці й литвини можуть жити в сталім братстві й в свободі.

Вічна слава загиблим героям України!

Хай живе українська самостійна держава!

Відалий Вам,
Фридрих Гирет
Комітет литовських справ
голова

8. I. 1974

ревазі збройній, політичній, економічній і моральній. Моральній — це значить рішучій готовості боронити спірні пункти мирного співіснування. 25 жовтня така конфронтація рішена була в користь ЗСА (офіційно в користь Ізраїлю). Виложені були на стіл останні козири — збоку ЗСА знищення 3-ої єгипетської армії, збоку Москви — загроза вислати сім дивізій парашутистів. Конфронтація була рішена, і наступило ніби перемир'я, перериване постійними збройними сутичками, не зважаючи на приявність військ ООН. Досвід 10-літньої війни у В'єтнамі був, мабуть, останньою спробою рішення спірних питань довгою війною. В останній конфронтації — на Близькому Сході — значну роль відіграли можливість конфлікту Москви з Китаєм і Японією, а також внутрішні клопоти ЗСА, які утруднили можливість поїздки президента Ніксона до Європи.

**

Чи виграла щось Москва на Близькому Сході? Напевно виграла. Поперше — зріс її вплив у тому обширі і її авторитет серед арабських держав. Крім того, вона у великій мірі спричинила нафтову кризу у всьому світі і великі труднощі в ЗСА. І вона ж таки викликала незгоду серед членів НАТО.

Коли йдеться про аферу Вотергейту, то вона має більше характер політичної боротьби партій. Значення її значно перебільшене в пошукуванні нездорових сенсацій. Не маємо можливости перечислювати тут щоденних нападів на адміністрацію през. Ніксона. Преса пише, що сенатор Бері Голдвотер і відомий консервативний публіцист В. Ф. Буклей висловили думку, що през. Ніксон уступить зі свого становища, коли прийде до того відповідний час. Тим часом през. Ніксон категорично заявляє, що не думає резигнувати зі свого посту. Нарід вибрав його значною більшістю голосів на другу каденцію, і він вважає своїм обов'язком виконувати свої завдання до кінця каденції.

Можна припускати, що опінії Уряду ЗСА до певної міри зашкодила справа засудження віце-президента Егню. Не спричинилася до поправи ситуації також справа магнетофонних тасьм, накручених свого часу із розмов Президента із персоналом Білого Дому. Організація Л. Гарріса, перевівши громадське опитування,

встановила, що 47% опитуваних вважають, що през. Ніксон не повинен уступати зі свого посту, 43% домагалися його уступлення, а 10% не мали виробленої думки.

Сенат і Конгрес вже затвердили кандидатуру Геральда Форда на віце-президента ЗСА, і він уже склав присягу і приступив до виконання своїх обов'язків. У випадку резигнації або „імпічменту” през. Ніксона він має перебрати пост президента ЗСА. Можна сподіватися, що в новому Уряді секретарем закордонних справ і дорадником президента залишиться надалі енергійний лавреат Нобеля — Г. Кіссінджер, який буде далі провадити консервативну закордонну політику Р. Ніксона, що все таки увійде до історії ЗСА, як визначний президент, який, не зважаючи на ряд помилок, вивів ЗСА на правильний шлях боротьби за волю і незалежність народів і тим самим пробує направили великі помилки малого президента Рузвельта, який у Ялті віддав значну частину світу в неволю Москві.

Ми вважаємо, що розвиток афери Вотергейта в часі важливих подій у світі не є випадковим збігом обставин. Можна припускати, що на ту справу впливають ворожі для західного світу чинники, щоб вносити замішання в часі, коли відбувалася війна на Близькому Сході, конференція в справі роззброєння у Відні, Європейська конференція в Женеві і коли ведуться переговори ЗСА з Китаєм і Японією про співпрацю.

**

Секретар закордонних справ Г. Кіссінджер розвинув широкий дипломатичний наступ ЗСА в поїздах по закордонних краях. Він відбув уже кілька нарад з президентом Єгипту А. Садатом. Обидві держави рішили відновити дипломатичні стосунки, перервані від червня 1967 р. Кіссінджер також в розмовах з Садатом поліпшив шанси в досягненні миру на Близькому Сході. Ізраїль домагається закінчення єгипетської блокади Червоного моря, а Єгипет — відведення ізраїльських військ на позиції, які вони займали 22 жовтня. Сирія займає супроти Ізраїлю непримиренну позицію. Перед розмовами зі Садатом Кіссінджер мав зустріч з королем Марокко — Гассаном і президентом Тунісу Г. Бургібою, якого вважають

за найбільш поміркованого з-поміж арабських провідників. З Каїро Г. Кіссінджер подався до Йорданії, де переговорював з королем Гуссейном, в Савді Аравії з королем Фейсалом.

Ізраїль не очікує великих успіхів від мирової місії Кіссінджера, покладаючи надії на безпосередні переговори з арабами в Женеві, які входять щойно у першу фазу.

10 листопада Кіссінджер мав розмови з провідником Мао Тсе-тунгом і китайським прем'єром Чжоу Ень-лаєм. Темою розмов були — згідно з неофіційними відомостями — візита Чжоу Ень-лая в ЗСА, а також питання стосунків між урядами ЗСА і урядом Національного Китаю на Формозі. По візиті Кіссінджера в Пекіні Чіанг Кай-шек заатакував у гострих виразах державного секретаря ЗСА, заявляючи, що вашінгтонська політика передбачає зірвання дипломатичних стосунків з Формозою. Перед від'їздом з Пекіну Кіссінджера Чжоу Ень-лай заявив американським кореспондентам, що не зможе відвідати ЗСА доти, поки Вашингтон визнає уряд Національного Китаю і утримує з ним дипломатичні стосунки.

В Токіо Г. Кіссінджер відбув розмови з японським міністром М. Огіра і прем'єром Какуей Танака. Головною темою їх розмов були нафтові труднощі. Японія одержує 80% нафти з Близького Сходу і вже змушена була зробити супроти арабських країн цілий ряд поступок, що межують з капітуляцією, а це може погіршити стосунки з ЗСА. З Токіо Г. Кіссінджер перелетів до Південної Кореї, а звідти вернувся до ЗСА.

На тлі драматичних подій на Близькому Сході, де існує стан ні війни, ні миру, залишився в тіні політичний переворот в Греції, dokonаний військовими провідниками проти уряду президента Георгіуса Пападопулоса, якого обвинувачують в обмані народу фальшивими обіцянками виборів. Новим президентом став командувач 1-ої Армії ген. Файдон Гізікіс. То-

П о в і д о м л е н н я

З огляду на подорожчання паперу, друкарських робіт і поштової пересилки, від січня 1974 року річна передплата на „Вісник ООЧСУ” становить \$6.00, а окремий примірник — 60 центів.

Адміністрація „Вісника ООЧСУ”.

МАЯЧІННЯ ПОЛЬСЬКИХ ШОВІНІСТІВ

Здавалося б, що гідрі польського шовінізму відтято голову. Однак, на місце відтятої, відростає все нова й нова, яка зяє пажерливою захланністю вимоги повернення Польщі тих українських земель, що були колись загарбані Польщею. І тут подали руки поляки зі сателітної Польщі полякам із емірації. І одні й другі товчуть, мов чорт у ступі, побажання, щоб Польщі були повернуті українські землі, дарма, що вони знаходяться у московсько-більшевицькій неволі, дарма, що советські дивізії в Польщі пильнують московської колонії, що нею є сателітна Польща.

Не так давно появився там вірш польського поета Збігнєва Халка, що то його поетичну творчість польські критики порівнюють до творів передового передвосного поета Казимира Вежинського. Вірш Збігнєва Халка п.з. „Польща — поети” (він повинен бути присвячений советському сатрапові Леонідові Брежнєву) звучить у вільному перекладі ось так:

Все інше хай буде зелене, барвою надії, —
Не мусить бути від моря до моря,
Вистачить від Одри до Збруча,
Щоб тільки в ній була Гожа,
Канонія і Круча . . .

го самого дня новий президент призначив уряд під проводом Адамонтіоса Андроутсороулоса, кол. проф. економії в Чикагськму університеті. Військо зайняло летовище під Атенами і перервало всяку комунікацію з закордоном. Проте, згідно з повідомленням закордонних кореспондентів, дійсним організатором перевороту був не новий президент Гізікіс, а дотеперішній шеф уряду безпеки, генерал Дімітріос Іоанідіс. Він приготував переворот і відразу почав „чистку” серед грецьких військовиків, усунувши понад 20 вищих старшин, льяольних до старого режиму. Замкнено під домовим арештом Паладопулоса, а також його віце-президента ген. О. Ангеліса і колишнього прем'єра С. Маркезіна. Все те не виглядає на скорі повернення в Греції демократії. Припускають, що Іоанідіс є прихильником найбільше твердої лінії серед військових провідників.

Московський наступ на вільний світ не об-

Не мусить бути передмур'я, звінрик
Чи пупець, тільки щоб був вільний
Віддих — і буде гарно.
Нехай вийде у червоній шапці
Начальник станції в Стрию —
Все інше хай буде зелене, барвою надії, —
А дмухавці хай будуть срібні,
Бо вони всіх і нічі.
Може бути весна без вина,
Але хай Висла подасть берегам
Чудове, любовне визнання
Словами Вежинського.
І не мусить бути моцарствова,
Хай буде справедлива і хлібна.
І нехай буде в ній мова вільна,
Правдива і потрібна.
Нехай та мова йде до людей
Розколиканою мелодією, яка
Поможе бачити і слухати.

Цей вірш польського поета з сателітної Польщі передрукував американський польський „Нови Дзєннік” з 17-18 листопада (ч. 688, Нью Йорк-Джерзі Ситі) у недільному додатку на ст. 3-ій у літературній критиці Едварда Душі п.з. „Поет, якому не вільно мовчати”. Едвард Душа говорить про те, що поезії Зб. Халка відзначаються „драмою сучасного нам світу з цілим процесом його марних змін, що підметом його

межується Близьким Сходом і Західною Європою. Одночасно він провадиться і на терені Азії. 26 листопада Брежнєв з Громиком і численним почтом відбув поїздку до Індії, де віддавна ведеться пропаганда за співпрацю з Москвою, яка допомогла свого часу Індії виграти війну з Пакістаном. Тепле прийняття Брежнєва і його співробітників вказує на те, що Індія вже в значній мірі підпала московським впливам. Підписаний договір на 15 років про господарську співпрацю між Індією і СРСР створює для Москви добрі обставини для поглиблення свого впливу в тій величезній країні.

У пляні Москви зорганізувати загальноазійську конференцію в справах безпеки Азії. З огляду на неприхильне відношення до такої конференції Китаю і Японії становище Індії може мати рішальне значення.

Але . . . Кіссінджер ще не встиг відвідати Індії.

поезій є дійсність і тягар споминів, поворот до минулого і penetрація завтрішнього дня”.

Тим то, як бачимо, поет, що живе наче птах у большевицько-польській клітці, виспівує мелодії-маячіння про Польщу хоч не „од можа до можа”, то бодай від Одри по Збруч. (Збруч — кордон імперіялістичної Польщі в рр. 1919-1939). Поетові мариться: українська хлібна земля... польський начальник залізничної станції у червоній шапці в Стрию... мова вільна і правдива, і потрібна (смак тієї польської мови ми пам'ятаємо на протязі століть гніту нашого народу Польщею). Польщі „од можа до можа”, а теж Польщі з західньоукраїнськими землями по р. Збруч зрікся у книжці п.з. „Ку новей дродзе дзейовой” (Варшава 1947) не хто інший як Станіслав Грабський, професор університету, кол. голова польської Ради Народової у Лондоні, який писав: „Нам, полякам, нема чого більше оглядатися на дотеперішню історичну дорогу Польщі Ягайлонської. Польською похибкою було те, що в договорі в Ризі в р. 1921 ми домагалися такого кордону на Сході, який включав би до Польщі сім мільйонів українців і білорусинів при загальній кількості 20 мільйонів поляків. Ми, поляки, писав Грабський, повинні зміряти до такої держави, яка не була б обтяжена ніякими національними меншинами”.

Польський сателітний поет Зб. Халко і ті, що передрукують його вірші, повинні прочитати цю книжку Станіслава Грабського, а зі своїми побажаннями хлібних українських земель звернутися до червоного Кремлю, що держить у своїх кігтях цілу Україну.

Неначе рефлекс-відбиття від тих маячін польського поета Зб. Халка, появилася в англомовній частині чикагського польського щоденника „Гвезда Полярна” з 24 листопада 1973 стаття „Для чого Галіція”. В тій статті автор, укритий під ініціалами М.К., повчає читачів, що „Галіція”, znana як Малопольща, обіймає простір від Кракова до Львова і далі на Схід з містами Краків, Закопане, Нови Тарг, Нови Сонч, Тарнув, Львуф, Болахуф, Станіславуф. І хоч багато з тих міст не знаходиться тепер в кордонах Польщі, однак це є міста, де народилися наші діди й прадіди. Галичина — Галіція це країна, де Схід лучився з Заходом і де про-

цвітали мистецтво, музика, література і релігія. Галіція — земля пшенична, повна вишивок, музики, чорної землі, гір Карпат. Львів з цвинтарем „орльонт”. І хоч Західня Галичина з поляками не може погодитися з українцями Східньої Галичини, однак не варто полякам у Детройті називати свій музичний ансамбль „Галіцією”. Ми скажемо Халкам і різним Душам: „Ви маєте апетит, щоб нас, українців, проковтнути. Але це буде дуже тяжка справа”.

Яр. Гриневиз

„ЗОЛОТИМ ВІК” ЛЮДИНИ

Д-р Бенгстон, професор Герентологічного Центру Університету Південної Каліфорнії, один із найвідоміших у світі науковців в ділянці дослідів над старінням людини, у розмові з кореспондентом „Інквасру” заявив:

„Двадцять мільйонів американців віком понад 65 років живуть тепер здоровим, щасливим життям. Сучасні старші особи освічені, матеріально більше забезпечені і активні, як їхні батьки й діди.

Д-р Бенсон заперечує твердження, нібито старші особи у своїй більшості „відкинені суспільством”, самотні, хворі люди, що живуть поза загальним потоком життя країни. Це неправда, каже він, що пенсійний вік — найгірший період у житті людини. Досліди свідчать про те, що після відходу на емеритур у тих осіб, які працювали все своє життя дуже напружено, здоров'я кращає.

Це зовсім не значить, — твердить д-р Бенсон, — що коли людина старіє, вона втрачає здібність навчатися і духово розвиватися. Щоправда, старші люди вже не можуть так швидко мислити і розв'язувати своїх проблем, як молоді, але натомість вони мають життєвий досвід, який компенсує їм цю втрату. Досліди також стверджують, що чим більше людина живе, тим багатшим стає її словесний запас.

Згідно з даними перепису лише п'ять відсотків осіб віком понад 65 років живуть у старечих домах або потребують постійної медичної опіки. Решта живуть у своїх власних домах, мешканнях або зі своїми дітьми.

Як свідчать дані переписів відсоток американців у віці 65 і більше років постійно зростає. І так, у 1900 році було їх 4.1%, у 1910 р. — 4.3%, у 1920 — 4.7%, у 1930 — 5.4%, у 1940 — 6.8%, у 1950 — 8.1%, у 1960 — 9.2% і у 1970 — 9.9%.

**ПОДОБАЄТЬСЯ ВАМ НАШ ЖУРНАЛ,
ПЕРЕДПЛАТИТЬ ЙОГО ВАШИМ БЛИЗЬКИМ
АБО БОДАЙ ПОРАДЬТЕ ІМ,
ЩОБ ВИСЛАЛИ ПЕРЕДПЛАТУ!**

ПРОГРАМА КРАЙОВОЇ УПРАВИ ТУСМ НА 1974 РІК

Товариство Української Студіюючої Молоді ім. Миколи Міхновського — це організація української студіюючої молоді, що дійсно займається студіями. За останню каденцію КУ ТУСМ наше Товариство затратило їй п'яте значення і стало чимсь протилежним до ідей основоположників ТУСМ-у і навіть самого патрона ТУСМ-у, Миколи Міхновського. Члени нашого Товариства не можуть як слід розвивати свої здібності для розроблення української політичної проблематики, бо провідні елементи Товариства дали їм нові завдання, а саме — продаж жетонів та наліпок між українським громадянством.

ТУСМ — це лише частинка української еміграції, яка має вести українську політично-пропагандивну акцію в обороні наших братів і сестер на Рідних Землях та акцію для досягнення великих національних ідеалів, а саме здобуття самостійної Української Держави. Пропагандивний аспект нашої боротьби може прибрати різних форм. За останній рік навіть демонстративний спосіб вуличних акцій був занедбаний. Тусмівці повинні студіювати та аналізувати українську проблематику і виходити з позажним матеріалом до американської інтелігенції.

Внутрішні справи української спільноти вимагають великої уваги збоку української студіюючої молоді. Мабуть, найбільшим досягненням української еміграції в Америці є заснування осередку українських студій при Гарвардському Університеті, який коштує вже два мільйони доларів і вимагатиме ще двох мільйонів. Хоч впродовж останніх років Світова Управа та Крайова Управа ТУСМ рішучо заявили своє застереження щодо угоди між ФКУ і Гарвардським Університетом без докладно уточнених пунктів („термінів”) цього контракту, в останньому році уступаючи Управа занедбала цю справу. Єдине — це те, що з ініціативи ТУСМ-у вийшли цікаві матеріали щодо цієї справи під заголовком „Світла і тіні Українських Студій у Гарварді” (д-ра Д. Штогриня). Все ж таки за останній рік наше Товариство задовольнилося лише продажем цих матеріалів та публічним висловом нашого застереження щодо „українськості” цих студій. Що більше, коли перший докторант українських студій при Гарварді Орест Субтельний, який захищав свою докторську дисертацію, заперечив зв'язок під політичним оглядом між Київською Русско та Україною і українською нацією, наше Товариство не зацікавилось цією вельми важливою справою, навіть тоді, коли Лев Шанковський, знаний громадський діяч опротестував тези цього молодого науковця. КУ ТУСМ'у, повинна була зорганізувати дискусійний вечір, в якому взяли б участь ці два українські науковці для роз'яснення цієї справи чи радше тези д-ра Субтельного та характеру українських студій у Гарварді.

Стверджуючи брак потрібної праці збоку уступаючої Крайової Управи ТУСМ, я, як кандидат на голо-

ву Крайової Управи ТУСМ,^{*)} подаю наступні точки праці, якою, вважаю, наше Товариство повинно займатися і які включаю в свою програму для наступної каденції КУ ТУСМ:

— Вадати англійською мовою працю про сучасну Україну, включаючи життєписи вісьмох визначних літературних постатей та фрагменти з їхніх творів. Ця праця уже майже готова до друку.

— Інформувати членів ТУСМ про статті, які появились в американських журналах на тему дисидентського руху на Україні. Маю на увазі поважні статті, напр., „Проблемс ов Коммюнізм”. Багато авторів цих статей ставляться позитивно до дисидентського руху в Україні, однак, трапляється, що деякі американські чи канадські науковці інтерпретують цей рух помилково, стверджуючи, що дисидентський рух в СС-СР викликаний тими самими причинами, що й московський, тобто не беручи до уваги національних тенденцій українських інтелектуалів. Такі помилки мусять бути спростовані на тому самому науковому рівні.

— Зацікавитися советськими журналами та часописами, як, напр., „Літературна Україна”, „Радянська Україна”, „Молодь України”, „Комуніст України”, „Вітчизна”, „Радянське Право”, „Дніпро”, „Вісник Академії Наук УРСР”, аналізувати їх та реагувати на їх ненауковість, фальшування і забіханість.

— Відбути дві дводенні ідеологічні конференції (Схід і Захід), де члени нашого Товариства могли б познайомитись з ідеологією українського націоналізму. Конференції повинні включати думки Міхновського, Донцова, Липинського, Горнового, Полтави, ідеологію ОУН-УПА, історію Визвольних Змагань 1917-22 та історію ОУН від Коновальця до Стецька.

— В річницю Крут та в другу річницю масових арештів українських інтелектуалів на Рідних Землях зорганізувати демонстрації по всіх більших містах ЗСА, щоб запротестувати перед західним світом проти репресій українських науковців на Україні.

— Зорганізувати панель на тему „Українські Студії при Гарвардському університеті”, на якому мали б доповідати д-р Орест Субтельний та ред. Лев Шанковський, і допильнувати, щоб ця дискусія відбулася не лише в Нью Йорку, але також в Чикаго, Детройті і т.д. Таким панелем ТУСМ мусять „відкрити очі” українській громаді і залізати її з дійсними тенденціями українських студій у Гарварді.

— Зорганізувати доповідачів на теми політичного мислення, які дали б студентам змогу застановитися над різними політичними проблемами, що стосуються нас, як українців. Під впливом фальшивого лібералізму багато студентів захоплюються духом соціалізму, так само як по смерті великого національного пробудителя Тараса Шевченка, під впливом русофіла Михайла Драгоманова, хвиля соціалізму охопила була широкі кола нашої провідної верстви і ма-

^{*)} П. Аскольда Лозинського на останній конвенції обрано на голову Крайової Управи ТУСМ'у. — Ред.

ло не погасила того національного вогню, що його запалив Шевченко. Але такі люди, як Микола Міхновський, не дозволили, щоб цей вогонь погас. Тепер, в добу націоналістичного руху, знову проявляється „неодрагомановщина“, яка загрожує згасити націоналістичний вогонь. Але ми віримо, що націоналізм, як найбільш популярна та порываюча сила переможе і допровадить до самостійної Української Держави. Крайова Управа запланованими доповідями мусить зацікавити кожного тусмівця політичним мисленням та заглушити порожні вигуки, мовляв, „я — соціяліст!“

— Закріпити вже існуючі осередки діяльності та ініціативні групи ТУСМ у ЗСА і zorganizувати нові осередки.

— Зацікавитись українським мистецтвом, zorganizувати доповіді на теми українського мистецтва (напр., доповідь про українську скульптуру) і дати змогу самим тусмівцям для мистецьких виступів, допомагаючи їм у zorganizуванні мистецьких виставок.

— Допомогти у видаванні тусмівських журналів („Промінь Воли“ в Нью Йорку та „Соняшник“ у Детройті) і допильнувати, щоб члени Крайової Управи ТУСМ дописували на ідеологічні та культурні теми до цих журналів. В кожному журналі повинна появлятися одна ідеологічна стаття з рамени Крайової Управи ТУСМ.

З націоналістичним привітом

Аскольд Лозинський

НЕ ХОЧУТЬ ЙТИ ДО КОМСОМОЛУ

Про те, що українська молодь і молодь інших поневолених Московою народів не хоче йти до комсомолу, можна судити зі статті в „Комсомольському Знамені“, автор якої насвітлює ситуацію в Житомирській області. І так, пише він, „у Бердичівському районі є 49 комсомольських організацій і 2.800 членів ВЛКСМ. Ваза комсомолу тут солідна — 5.500 хлопців і дівчат у віці до 28 років, а комсомольцями з них стали цього року лише 200... Ні до зібрань, ні до переведення будь-яких вечорів або рейдів комсомольців залучити неможливо. Відробили вісім годин — і додому.

„Ось, для прикладу, пише кореспондент „Комсомольського Знамені“, колгосп „Маяк“. Населення 1.300 осіб. А в комсомольській організації потенційних комсомольців всього лише 7 і цього року прийнято 10... Робота з молоддю стала тяжкою, бо молодь збирається тільки у вихідні дні й на танці“.

Газета „Молодежь Эстонии“ з Талліна повідомляє, що в комсомолі зникають колишні традиції цієї організації, до комсомольського штабу вибирають „нехотячи“, а вибраний не хоче нічого робити“.

Газета „Молодежь Молдавии“ пише про „пасивність комсомольців“. „Невже, запитує редакція, треба змушувати комсомольців займатися громадською працею?“

ДРАКОНІВСЬКІ ОБМЕЖЕННЯ В СОВЕТСЬКИХ ТАБОРАХ

Нью Йорк (Пресова Служба ЗП УГВР). — Як уже повідомлялось, останнім часом загострився режим в советських концтаборах в Мордовії і у Пермській області. Ще в 1969 році вступив у силу новий суворий т. зв. „Виправно-трудоий кодекс“, який привів до цілого ряду обмежень у таборах, підвищив норми виробництва для в'язнів, обмежив контакт з рідними, загострив дисциплінарні кари.

В 1972 р. введено в силу окремих наказ ч. 20, який ще більше загострив режим у таборах. Згідно з цим наказом, наприклад, в'язні можуть ходити по зоні тільки „в строю“ і zorganizовано, заборонено заходити до інших бараків і цехів, в'язні мусять строго додержуватися всіх формальностей при поздоровленню таборових властей та приписів в справі одягу.

В'язням заборонено одержувати в посылках висококальорійні харчі. Заборонено теж управляти на зоні грядки, сіяти квіти і т.п.

В 1973 р. всі ці драконівські приписи загострено ще більше, а таборові власті ведуть себе розбещено. За найменші „провини“ таборова адміністрація карає в'язнів карцерами та іншими „санкціями“.

Згідно з законом в'язням належить харчу 2.300 калорій, насправді однак цей харч виносить 1.000 до 1.400 калорій, при цьому дуже поганої якості, бо часто попадаються зовсім зіпсуті, зогнілі харчі. Все це робиться пляново, згідно з додатковими інструкціями „згори“, щоб якнайбільше утруднити таборове життя.

В 1972 і 1973 роках дві зони таборів у Пермській області стали місцем посиленого концентрування українських політичних в'язнів, яких в більшості перевезено з Мордовії. Туди були запропорені Зиновій Антонюк, Ігор Калинець, Іван Світличний та інші. Одночасно загострено таборовий режим у цих зонах.

СКЛАДАЙТЕ ДАТКИ

НА

ПРЕСОВИЙ ФОНД „ВІСНИКА“

Степан Воляник

Китайська філософська думка останніх десятиріч

Історія розвитку китайської філософської думки останніх десятиріч була майже повністю опанована неконфуціанізмом — реакцією конфуціанізму проти таоїзму та буддизму. Таоїзм, який почитав чисту природу, а погорджував цивілізацією, став ворогом всякого поступу. Буддизм проповідував марнощі всіх речей і втечу від цього світу.

Системи цих двох філософій були антисоціальні і викликали реакцію в користь конфуціанізму, який в основному був позитивною системою в політиці й моралі. Провідними мислителями цього інтелектуального відродження були Чу-Гсі і Ванг Янг-мінг. Перший з них був більш правовірним інтерпретатором учення Конфуція, пристосовуючи це вчення до нових обставин, і його вплив допровадив до позитивізму. Чу-Гсі здобув собі великий вплив серед освічених верств Китаю.

Однак, по якомусь часі авторитет Чу-Гсі захитав своїм ученням другий визначний конфуціаніст, Ванг Янг-мінг, який був представником ідеалістичної школи.

У той час, коли Чу-Гсі ставив на перше місце речі та їх поверховне розуміння, Ванг Янг-мінг присвятив себе студіям людського серця. Його вчення, що ставило не перше місце думку, розум, свідомість, мало особливо великий вплив після його смерті.

Ванг Янг-мінг відіграв також важливу роль у пробудженні традиційної китайської філософської думки. Його погляди сприйнялися як реакція проти окцидентального матеріалізму.

Послідовником Ванг Янг-мінга у політичному житті був великий державний муж, Канг Ю-вей, переконаний конфуціаніст. Він вірив, що західні народи досягнули добробут лише завдяки своїм політичним системам та релігії, а тому хотів конфуціанізм зробити національною релігією і перевести державний переворот, щоб абсолютну монархію замінити конституційною.

У своїй праці „50 років китайської філософії”, її автор О. Врієге, подає коротку історію цієї філософії за останні десятиріччя, яку тут стисло переповідаємо. С.В.

У своїй „Книзі універсальної згоди” він, за Конфуцієм, розрізняв в історії три стадії: неладу, поступового миру і універсального миру або гармонії. Свою кар’єру закінчив на вигнанні. Наприкінці життя став ще гарячішим прихильником Конфуція і стояв в опозиції до „науки й демократії”, які стали кличами республіки 1911 року.

Канг Ю-вей мав багато послідовників неконфуціаністів, які в кінці XIX стол. намагалися зсинтезувати конфуціанізм з модерною наукою.

Історію розвитку філософської думки в Китаї за останнє століття можна поділити на два періоди: в першому, що тривав до 1927 р., панувала позитивістична наукова течія, в другому пануючим є марксизм. Всуміш з цими двома напрямками співіснували різні ідеалістичні системи, представники яких стояли на далеко вищому рівні знання, як представники матеріалістичних філософських систем.

Вже під кінець XIX стол. конфуціаністи зацікавилися еволюційними доктринами і намагалися пристосувати їх до своєї моральної системи. Але поширилися ці доктрини щойно після перекладу Еном-Фу книжки Томи Гекслі „Еволюція і етика” в 1898 р., опісля „Студії соціології” Спенсера, а також праць таких авторів, як Стюарт Мілл, Гюм, Адам Сміт, Монтеск’є та ін.

Найвизначнішим промотором еволюціонізму в Китаї був Ма Чун-ву, який переклав твір Чарлза Дарвіна (1809-1882) „Походження видів шляхом природного добору”. Вплив еволюціонізму доповнював анархізм Кропоткіна (1842-1921), працю якого „Взаємна допомога” переклав на китайську мову Лі Ші-ценг, що й сам став гарячим прихильником анархізму.

Однак, анархізм в Китаї довго не втримався. Його послідовники відступили від своїх поглядів, називаючи їх „гріхами молодості”.

Майже в той самий час Ванг Куо-вей представив у своїх писаннях волюнтаризм Шопенгауера і Ніцше. Підпавши під вплив песимізму Шопенгауера, він поповнив самогубство. Ін-

ші прихильники „юберменшів” причалювали до діалектичного матеріалізму.

Одним із перших, що почав поширювати марксизм в Китаї, був Чен Ту-гсію, який дуже гостро виступав проти конфуціанізму. Це він у 1921 році заснував Китайську Комуністичну Партію і керував нею до 1927 року, після чого його усунуто з партії. З тавром троцькіста по мер він у забутті в 1942 р.

Видатним філософом, що у розвиток філософських теорій в Китаї впровадив прагматизм, зокрема прагматизм американського філософа і педагога Джана Дюї, був Гю-Шил, що студював в Америці. Джан Дюї впродовж двох років подорожував по Китаю, читаючи лекції по китайських університетах. Прагматизм, твердить Гю-Шил, повинен дуже уважно перевіряти факти, ставити гіпотези і старатися знайти на них докази. Філософія ця не може бути одностороння, тут конечною є історична метода. У своїй книжці „Історія китайської філософії” (1919) він критикує конфуціанізм і таоїзм.

Великим оборонцем конфуціанізму був Ліянґ Чі-чао, який після Першої світової війни подорожував по цілій Європі. Дивлячись на спричинені війною спустошення, він у своїй праці про цю подорож писав, що наука, яку європейці уважали за всемогутню і яка мала допровадити людство до „золотого віку”, збанкрутувала. Він прийшов до висновку, що орієнтальна цивілізація, хоч матеріально відстала, духово стоїть далеко вище, як західня-окцидентальна.

У своїй системі Ліянґ Чі-чао ділить цивілізацію на три стадії, з яких у першій людина старається здобувати необхідні їй речі, і звідси власне виникає поступ. Це саме і є підхід Заходу до життя — західня цивілізація. В другій стадії людина шукає рівноваги та гармонії у своїх прагненнях і пристрастях, і це саме є властивістю китайської цивілізації. У найвищій фазі розвитку людина бачить порожнечу і брак глузду в приємностях, як також неможливість знайти щастя навіть у поміркованому намаганні його досягнути. Тому вона подається назад і думає знайти щастя в тому, щоб тих пристрастей визбутися. Ця третя стадія — це життєва мудрість гіндусів. Одним словом,

Захід шукає задоволення своїх забаганок, Китай хоче їх обмежити, а Індія — придушити.

З цих трьох стадій Ліянґ Чі-чао вибирає „золоту середину”, тобто китайську цивілізацію. Він пророкує, що цивілізацією майбутнього світу буде цюновлена китайська цивілізація. Однак, він вважає, що концепцію науки і демократії, яка характеризує модерний Захід, треба затримати і виправити, наситивши конфуціанським духом Ванґ Янґ-мінґа, який є джерелом добра та альтруїстичних діянь. В такий спосіб наука може очистити себе від нищівного утилітаризму.

Спир китайських філософів розвивався далі по лінії метафізики і науки. Молодий професор Чан Чунґ-маї, що студював у Японії і Німеччині, твердив, що філософія життя ні в який спосіб не може керуватися науковими детерміністичними принципами. Філософія має свій початок в інтуїтивній, моральній свідомості людини під поштовхом свободної волі. Наука не може розв'язувати проблем життя. Він твердо і недвозначно обороняє моральну філософію Конфуція, тобто моральний ідеал, проти послідовників наукового позитивізму.

Цей погляд мав багато противників, які твердили, що справою науки є усувати особисті, суб'єктивні пересуди і шукати правди, яка є загальна, абсолютна і універсальна.

Метафізики ж стверджували, що існує знання і поза наукою. Є деякі правди і гіпотези в філософії, в естетиці, в релігії, яких не можна перевірити науковими критеріями. Наука далека від того, щоб бути всеохопною. Спонукованою силою життя є почування, бо людське життя в справах, що стосуються почувань, не спирається на логіку. Завдання філософії — критикувати науку. Наука повинна описувати, а не інтерпретувати всесвіт.

У політичних справах Чан Чунґ-маї ставив на перше місце націю, а соціальні питання підпорядковував національним.

Матеріалістична діалектика, чи діалектичний матеріалізм появився в Китаї в 1919 році, а його експонентами були Чен Ту-гсію і Лі Та-чао. Найвизначнішим письменником, який вживав з 1925 р. марксистської методології, був Куо Мо-жо.

З цього часу почалася між китайськими фі-

лософами гостра суперечка за і проти марксизму.

Противником діалектичного матеріалізму був Чанг Тунг-сун, а оборонцем Єг-Чінг. Довкруги одного й другого створилися гуртки філософів. Промарксист створили Товариство Нової Філософії, яке видавало журнал „Китайська Культура”. У цім власне журналі в 1940 р. керівник комуністичної партії Мао Тсе-тунг вмістив свою відому статтю „Уряд і культура нової демократії”, яка стала для марксистських інтелектуалів політичною і філософською хартією.

Націоналістичний уряд в Нанкінгу пробував різних метод, щоб перемогти своїх противників у царині ідей. З цією метою Чіанг Кай-шек започаткував рух п. н. „Нове Життя”, який не лише провадив антикомуністичну пропаганду, але й намагався надати нації нового збірного духа. „Слабість Китаю, — говорив Чіанг Кай-шек у своїм інавгураційнім слові, — в тому, що ми забули наші старовинні чесноти”. Для осягнення цілей відродження він пропонував повернутися до Конфуція і його чотирьох чеснот: щирости, розсудку, чесноти і чесности.

Інший видатний член Куомінтангу, Чен Лі-фу, намагався розв'язати конфлікт між ідеалізмом і матеріалізмом, поставивши у центрі концепцію життя. Систему, звану віталізмом, виклав він у своїй праці „Принципи життя”. Деякі його коментатори твердили, що ціллю його метафізики було ввести філософію як духову зброю в боротьбі з комунізмом.

Серед різних філософських напрямків були в Китаї також мислителі, які старались відновити і впровадити буддизм під назвою необуддизму. Серед послідовників необуддизму були раціоналісти і пієтисти. Перші вважали буддизм за філософську систему, другі твердили, що це — релігія.

Так в короткому огляді представляється калейдоскопічна мінливість китайської думки в останніх десятиріччях ХХ стол. Мінливість ця у всіх секторах відбиває в собі боротьбу між традиціоналістами і прогресистами, чи пак між ідеалістами і матеріалістами.

(Далі буде)

СЕН. ГОЛДВОТЕР ПРО „ЛІТАЮЧІ ТАРІЛКИ”

Колишній кандидат на президента ЗСА, сенатор Беррі Голдвотер у розмові з журналістами в своєму домі у Вашингтоні заявив:

„Я переконаний, що так звані літаючі тарілки (UFO) є дійсністю і керують ними істоти, які походять з далеких плянет. Я вірю, що нашу землю вже багато разів відвідували ці істоти із космосу”. Сенатор Голдвотер, який відомий зі своєї одвертості, продовжував: „Я не можу повірити, що в безконечному світовому просторі наша планета є лише єдиною, населеною інтелегентними особами. На мою думку, ці істоти в літаючих тарілках є найбільш цивілізованими у цілому всесвіті. Вони можливо не виглядають і не говорять так, як ми, але не сумніваюсь, що їхні розумові здібності далеко впередили наші.

„Я з недовірям ставлюся до розповідей живих „свідків” про літаючі тарілки, але коли кваліфікований пілот і експерт кажуть мені, що вони на власні очі бачили дивовижні літаючі об'єкти, я вірю тому, що вони кажуть”.

Сенатор Голдвотер, емеритований бригадний генерал летунських сил ЗСА і пілот із 44-річним досвідом, заперечує, що літаючі тарілки є виплодом людської уяви або природними феноменами.

Коли сенатор Голдвотер звернувся був до генерала Куртиса ЛеМея, голови Стратегічної Летунської Команди з проханням познайомити його з документами, зв'язаними з літаючими тарілками, цей останній відповів: „О ні, і не просіть мене про це!”

Я думаю, — закінчив своє інтерв'ю сен. Голдвотер, — що наш Уряд у великому секреті провадить інвестиґацію в цій справі”.

Про UFO існує вже численна література всіма мовами цивілізованого світу, і деякі з авторів, які намагаються розгадати загадку, твердять, що це — секретна зброя Советського Союзу або Америки, побудована на цілком відмінних принципах і уручомлювана енергією, ще не званою ученими.

КАНАДСЬКИЙ МІНІСТЕР У МОСКВІ ІНТЕРВЕНІЮВАВ У СПРАВІ УКРАЇНЦІВ І ЖИДІВ

Міністер закордонних справ Канади Мічелл Шарп, відвідавши в листопаді Москву, в розмові з Андреем Громиком, советським міністром закордонних справ, порушив питання советських дисидентів — українців і жидів. Він сказав, що в Канаді зацікавлені цими групами і їх долею. На те Громико відповів: „Ми не потребуємо вказівок з Канади, як нам полагоджувати свої справи”.

Справу переслідування українських дисидентів в Україні, як відомо, порушено під час зустрічі з представниками канадського Уряду з нагоди Другого Конгресу СКВУ, а Комітет Українців Канади вислав у цій справі меморандум до Уряду.

Михайло Кушнір

КОШМАР СОВЕТСЬКОЇ БЮРОКРАТІЇ

Московська пропаганда раз-у-раз наводить статистичні дані про індустріальний стан України з-перед 50 років і протиставить їх сучасним досягненням. Проте, порівнювання цих даних з-перед 50-ох років є анахронізмом, коли здобуті таким шляхом показники вважаються мірою розвитку. Єдиною мірою може бути порівнювання темпу розвитку з тим, що діється в інших країнах тієї самої індустріальної потенції.

Економічний потенціал України був довший час могутніший, ніж деструктивна сила большевицької системи. Поступ у порівнянні з двадцятими роками відбувався, не зважаючи на те і всупереч тому, що робила Москва в Україні. Одним з головних чинників деструктивної сили большевицької системи в Україні є вбивання здібностей і можливостей творчої дії людини.

Коли розглядати проблему умовин творчого діяння людини, то тут треба відмітити такі важливі моменти, як зосередження енергії на цілі творчості, доступ до необхідних матеріальних засобів, свобода вибору шляху та правдоподібність здобуття бажаного еквіваленту.

В підсоветській Україні існує назагал об'єктивна неможливість виладовування творчих сил. Єдиною ціллю, на якій учені можуть сконцентрувати свою творчу дію — це ціль, визначена режимною бюрократією. Енергія творців може цілком виладовуватися лише для потреб поліції, війська і т.п. Але не всі хочуть і не всі можуть працювати в цих ділянках. А що з іншими?

Хто вибирає шлях творця-індивідуаліста, який працює самостійно і на власний рахунок, обманюючи себе, що таким способом забезпечить собі максимум свободи, той тим самим починає повільне самовбивство або, в найліпшому випадку, запроторює себе в монастирську келію з найсуворішими правилами. Монастир — для тих, що працюють в ділянці, яка не вимагає кінцевої опори на господарський і організаційний чинники, отже для мистців і мислителів. Якщо хтось погоджується на перспек-

тиву творення „до шуфляди”, приймаючи всі життєві наслідки такого рішення, назагал, може без значних перешкод сконцентруватися на своїй праці.

В інших ділянках — в науці, техніці — всюди там, де творчість вимагає щораз більше розвиненої матеріальної бази, індивідуаліст засуджує себе на банкрутство і на психічне заломання. Правда, на першому етапі своєї праці він може зосереджуватися на досягненні цілі, але приходить момент, коли суспільне схвалення того, що він осягнув, необхідне для дальшої творчості. На цьому етапі виростає перед ним мур байдужності. Що ж тоді робити? Хіба битися головою об мур?

В такій системі немає місця на дію поза бюрократичним апаратом.

Багато людей розуміє це і, бажаючи заповнити собі реальнішу можливість діяння, підпорядковується цьому апаратові, стає його частиною. Вони стають тоді жертвою іншої омани, — що за ціну зречення свободи могутимуть принаймні зосередити енергію на осягненні своїх цілей. Але скоро виявляється, що велетенська частина їх енергії спалюється в безплідних діях, що намагаються подолати бюрократичний опір.

Бюрократичний опір характеризують головною три елементи. Першим із них є розбіжність між позірною і дійсною ціллю кожної бюрократичної організації в Україні. Позірна ціль, унагляднена в назві організації та її офіційній програмі. Дійсна ціль — це збереження і скріплення влади верхівки бюрократичної піраміди. Справжнє діяння організації завжди підпорядковане дійсній цілі; в кожному разі, передумови, що виникають з тієї цілі, завжди мають першенство перед фаховими передумовами спеціалістів.

Творець, що працює в бюрократичному апараті, стає жертвою непорозуміння, вважаючи позірну ціль за дійсну. На цій основі розвивається діяльність, яка не веде до осягнення дійсної цілі, або їй суперечить. В цей момент натрапляє творець на опір.

Другим елементом, що характеризує бюрократичний омір, є централізація правлячого апарату. Максимальна централізація — один із стовпів монополію влади. Вступянку до творців це має важкі наслідки: кожна інновація залежить від рішень горішніх районів апарату, часто його вершка. А вирішують люди, може, компетентні в своєрідній техніці прагіння, але звичайно зовсім некомпетентні в даній спеціалізованій діяльності. Введення рішень згідного з інтенцією творця, навіть у найсприятливіших обставинах, залежить в тій ситуації від випадку. Бо аргументи творця недоступні для того, хто рішає.

Третім елементом, що характеризує бюрократичний омір, є рутинізація апарату. Це явище віддавна відоме в соціологічній теорії бюрократії, яка виступає в Україні з особливою силою. Роберт Мертон (Robert K. Merton: "Reader in Bureaucracy", Chicago, 1952) уявляє поняття "переміщення цілей" в бюрократичному апараті. Бюрократична організація накипає персоналом розпорядження, що їх цілю є забезпечення необхідного конформізму діяння в стосунку до програм тієї організації. В ході діяння бюрократів виникає в них емоційне переміщення цілей; вірність бюрократичним розпорядкам, екруптуозність і дрібязковість в їх стосунках зні поступово перетворюються засобом до отримання цілі організації і стають цілю самою в собі.

В переважній більшості наявних у світі організацій приписи з природи речі статичні, закладають продовжуваність якогось статус кво. Переміщення цілей уштинное організацію, веде її до зрутинізовання, обмежує здібність пристосовуватися до змін у зовнішньому світі, як і в самій організації. Коли вжити термін з діяльними політики, то можна сказати, що механізм переміщення цілей надає організації реакційного характеру.

Кожного року творчість має в собі елементи інновації, зміни. Творець, залучений в систему бюрократичної організації, змушений зжигати значну частину своєї енергії на поборовавання бюрократичного опору. Дуже часто вже за короткий час виявляється, що йому бракує енергії на творчу діяльність.

Площ бюрократичного опору виступає іншим елементом, що унеможливає концентрацію енергії на цілях творчості. Це — омір людей, які почувають, що їм загрожує конкуренція. Самий факт, що в тій самій інституції, в тій самій діяльності виростає хтось визначний, середовище відчуває як небезпек. Щоб зрозуміти механізм цієї реакції, треба усвідомити, які процеси селекції відбуваються при переході на вищі щаблі бюрократичної ієрархії в кожній діяльності і яка велика диспропорція існує між можливістю авансу і числом тих, що чекають на аванс.

Про аванс рішення дві критерії — придатність для режимової бюрократичної ієрархії і ступінь безоглядності в змаганні до авансу. Талант і працездатність мають деякі певні значення, але ніколи не рішення. Вияняком може бути хіба теоретична фізика і математика, герметичні діяльнички, ізолювані від суцільного світа.

Поборовавання опору зарожених конкурентів єю покірає рещу енергії, не зжигити на боротьбу з бюрократичним опором.

У висліді поза системою бюрократичної організації зосередження енергії на цілі творчості практично неможливе. Бередні тієї системи неможливе. В першому випадку перешкоджає бюрократичний монополізм. У другому — червоне "чиновництво" в київському виданні.

В другій половині XX ст. не змінюється світовий розвиток приладами, змаїстрованими у ставому таражі, хоча фільми "саєне фікшен" на стійливо експлуатують цей мотив. В діяльничках діянок, охоплених творчим діянням людини, поступу обумовлюється доступом до великих матеріальних засобів. Поступи не тільки у техніці, але і в дуже багатьох інших діяльничках.

Ще кілька десятиріч тому діяльничка одиниця з кількома приладами із тімазайної придатності лібораторії, олівцем і достатньою кількістю паперу могла вчинити переліт у якийсь діяльничка науки, могла навіть змінити цілу концепцію матеріального світу. Тепер цей стан належить до історії. Рені з олівцем і папером засудження на діяльничка по снідах може менш діяльничка, але узброєних компютерами діяльничка.

Проблеми сучасної людини стали такими

скомплікованими і в такій мірі культурно обумовленими, що можна їх розв'язувати творчим способом тільки у великих об'єднаннях людей із незвичайно коштовним уладженням.

Україна має багато чудових мозків, які практично відрізані від модерного варстату праці. Кожний рік збільшує відставання України супроти провідних країн світу. Диспропорція буде збільшуватися в геометричній прогресії. Геніяльні концепції справджують в Україні з допомогою лічильних машинок з корбою, таких, яких на Заході важко вже знайти.

Помітне в Україні явище, яке не можуть зрозуміти люди Заходу. На кожному кроці бракує найелементарніших предметів, які в цивілізованих країнах можна купити на кожному розі вулиці. Архітекти їздять з міста до міста, щоб здобути кальку, картон, креслярське приладдя. Цілі агрегати у великих фабриках перестають працювати з браку якоїсь частини, якої не виробляють в Україні. Часто по кількох тижнях виявляється, що запас таких частин лежить серед барахла, призначеного на брухт, у сусідній фабриці.

Україна є до певної міри карикатурою Заходу. Режимна бюрократія з тріумфом сповіщає населення про поступи урбанізації, але в нових дрантиво побудованих дільницях міст люди гніздяться відрізані від решти міського організму із-за браку засобів комунікації. Режимна бюрократія заявляє, що країна вступила на шлях розвитку моторизації. Це правда, що країну пхнуло на той шлях приватне авто, але той, хто його врешті здобуде, не має запасних частин, обслуги і т.д. Отже, це фіктивна моторизація без технічної, організаційної і економічної бази.

Наслідки браку достатньої кількості скомплікованих, функціональних і порядно виконаних предметів скріплює замішання, випадковість і безплановість у господаренні тим, що вдалося продукувати чи спродати з-за кордону.

У висліді: творче діяння в Україні майже в кожній ділянці паралізується внаслідок браку доступу до необхідних матеріальних засобів.

Мозок людини здібний до незвичайних речей під умовою, що може працювати вільно. В підсоветській Україні тільки нечисленні особи

можуть забезпечити свій мозок цим люксом.

Примус конформізму стосується в більшій чи меншій мірі майже всіх. Це — чинник, що масово деформує особовість людей в Україні. Він діє з рівною силою, як чинник, що паралізує здібність творчого мислення.

Улюбленою темою фантастичних сучасних повістей є лайдак, позбавлений усіх гальм і ввінуваний знаменито діючим мозком. Цього немає в Україні. Людина змушена — часто не свідомо — до постійної контролю свого мозку, щоб цей мозок не завів її на небезпечні манівці нонконформізму, подібно до водія авта, який відразу пускає його на третій погін, нищачи цей прецизний апарат. Мозок під пресією автоконтролю за деякий час уже не надається до вжитку.

Це одна з причин, що викликають в Україні відсталість майже в усіх ділянках, в яких рішає мозок. В Америці плекають дренаж мозків. В Україні ворожий режим нищить, паралізує, розчавлює мозки.

Цілковито безкорислива творча діяльність трапляється частіше, ніж думають про це циніки, не тільки в ділянках мистецтва й науки. Але в суспільній скалі, там, де вирішальними є великі числа, істотним є відсоток здійсненого творчого потенціалу. Тут діє, між іншими, певна правильність, яку не можна поминути мовчанкою, — що ступінь здійснення творчого потенціалу, який криється в даному суспільстві, є також функцією суспільного запотребування, що виявляється еквівалентом пропонованим творцям.

Поза нечисленними винятками (мистці світової слави) цей еквівалент зворотно пропорційний до кількості й якості творчого зусилля.

Коли, наприклад, технік хоче забезпечити собі достатнє життя, то заангажовання в творчу працю, в новаторські задуми з-правила заведе його в протилежний напрям. І навпаки — коли настається він на серійну роботу, на помножування штампу, то при необхідній дозі гошптаплетства має великі шанси на успіх. Натомість нескорумповані генії терплять гірку біду.

Над Україною, від Карпат до Чорного моря, заляг кошмар всеприсутньої і всевладної хал-

Д-р *Анатоль Бедрій*

УКРАЇНСЬКІ ШЕСТИДЕСЯТНИКИ ПРО НАЦІЮ

Чуємо іноді голоси, що термінологія українського націоналістичного руху і у великій мірі зміст націоналістичної ідеології віджили і, зокрема в Україні, змінилися новою, так би мовити, націонал-соціалістичною термінологією та ідейним змістом. Певні особи на еміграції, відірвані від крайової дійсності, говорять про якийсь демократично-соціалістичний рух, нібито ідейно передовий в сучасній „радянській” Україні, себто в передових патріотичних колах. Такі розумування мотивується вузько-доктринерськими міркуваннями, ціллю яких за всяку ціну протиставитися панівному націоналістично-бандерівському рухові.

Згадані критики дискредитують націоналістичне розуміння нації, нематеріалістичну її суть, аргументуючи тим, що, наприклад, більшість шестидесятників думає матеріалістичними, а не ідеалістичними, містичними чи теїстичними категоріями. Дійсність, однак, протилежна — більшість передових, і то найталановитіших, глибоко-мислячих шестидесятників не стоять на матеріалістично-марксистських позиціях, хоч в їхніх поглядах на націю є велика різноманітність підходів, термінів, наголошуваних моментів, роздумувань та пояснень. Дослідника заскакує величезна концентрація уваги на темах нації, національної політики (чи пак політики нації) і надзвичайно велика подібність поглядів шестидесятників на націю до поглядів таких передових теоретиків, як

~~~~~
тури, розваленої на всіх поверхах — в університетській кафедрі і в бюро проєктів, в промисловому інституті і в кравецькій майстерні.

З точки зору статистики люди роблять те, за що їм платять. В Україні не платять ані за добрі ідеї, ані за добру роботу. Треба, отже, особливої сили характеру, щоб не стати халтурником. Але таких людей мало. Більшість це середняки під кожним оглядом.

Постать гошптаплера в сучасній Україні заслугує на окрему студію. Оточені, придушені творці скриваються по кутах, а пустку, що посталала, виповнює юрба гошптаплерів.

Дмитро Донцов і Микола Міхновський. Голоси на еміграції, мовляв твердження тих наших ідеологів не мають в сучасній Україні жадного ґрунту, зовсім безпідставні і заперечені фактами.

Наука про націю на основі писань „шестидесятників” — це дуже многогранна ділянка. Вона включає вивчення різних назв нації, поняття (дефініцію) нації, суть нації (принципи її істотности), властивості-прикмети, постановня та розвиток, чи пак історію нації, біо-органічну проблему, духово-культурну проблему, динаміку або соціологічні процеси всередині нації, екологічну проблему або відношення нації до природи, ролю демографічного чинника, значення матеріальної культури, т. зв. психічний складник, ідеї нації або проблему місії і цілі, явище національного патріотизму, етично-виховну ролю нації, державне життя нації, проблему національного проводу, питання актуальности і майбутности нації. Цей поділ зовсім не є спекулятивною примхою чи вигадкою теоретика, а зумовлений джерельним матеріалом; якщо б цього не було, то найвище можна було б сказати, що даною ділянкою там не цікавляться, вона їм зайва. Але так не є. Можна заперечувати той чи інший розподіл матеріалу, але годі заперечити його існування.

З усіх згаданих аспектів нації в творах шестидесятників займемося тут визначенням їхнього розуміння суті нації та її властивостей.

Один із перших і одночасно один з найвизначніших шестидесятників зразу помітив існування окремої національної спільноти, що й висловив у поетичній формі:

*Дніпре, Дніпре, ти, як мій народ, —
лагідний, простий і велизавий.
... жартівливий, мудрий і пісенний.
... гордий, волелюбний і могутній!*

На думку цього мислителя, весь український народ, кожна українську людину знаменують означені спільні властивості, що й еднають усіх в одну суспільну істоту.

В іншому творі цього ж автора, в розділі, який

має назву „Вища математика”, а виразні ознаки, що мова тут про націю:

*Душа підіймається до вищої (математики),
Душа обчислює суму площ:
минуле — майбутнє — живі і знищені,
правда — поезія — атомний дощ ...
історія — найскладніша з наук —
обчислює зоряний інтеграл.
Із найдрібніших зоряних крихт!
Вища математика віку:
з суми безконечно малих
виникає безконечно велике.*

Якщо за автором назвемо методу пізнання нації поетичним терміном „вища математика”, то це — пізнавання душею, бо і суть душевна. Її виміри не арифметичні, геометричні чи простірні, а часові: минуле, сучасне, майбутнє, які пізнаємо, так би мовити, з поміттю душевної математики. Хоч ця суспільна істота складається з „суми безконечно малих” частинок, її цілість не є сумою всіх тих частинок, а чимсь зовсім іншим, чимсь „безконечно великим”, істотою, несхопною чуттями та індуктивною методою.

Найпопулярніший мислитель з-поміж шестидесятників, Василь Симоненко, звернув увагу на унікальність кожної нації: наша вітчизна — „одна на цілий світ”; вона всеобіймає людину,

*... одна за всіх нас дбає,
Нам дає і мрії, і слова,
Силою своєю напуває,
Ласкою своєю зігріває.*

Нація дає ціль-візію життя, це могутня істота, благородна (ласка), вона теж рушій матеріального життя (дбає). В іншому вірші, так би мовити, економічна роля нації має морально окреслену назву „благословенна щедрість”, бо „все від неї”, навіть „ми народжені од щедрости любови”.

На думку Симоненка, „Україна” має своє власне, природне, „святе право”, що є її „священним знаменом”. Він твердить: „Можна все на світі вибирати, синому, вибрати не можна тільки Батьківщину”. Це позараціональна властивість, духовна й біологічна. Симоненко стверджує теж незнищенність, віковичність нації:

„Народ мій є! Народ мій завжди буде! Ніхто не перекреслить мій народ!” Бо нація „під сонцем вічності”.

Переходячи до обговорення чергової сучасної постаті, одної поетеси, знаходимо її думку про „Україну” як про „вічне джерело” життя, як самотутню та відмінну від інших спільноту, бо „тільки ворог жадає, щоб були всі народи однакі”. Вона пише:

*Вкраїно, матінко моя,
... Хто смерть твою пророзив здавна,
Побажить, яка ти славна
В своїй безсмертній красоті.
... А нам довіку пийть і пийть
З твоїх джерел — і не напиться!*

Нація незнищенна, всесильна і життєздатна.

В іншому творі поетеса ще виразніше уточнює першість національної спільноти, її всеохлопність і духову сутність:

*О дубе, дубе, хто тобі дав сили?
... Мабуть, земля, яка тебе зростила,
Мабуть, народ, який тебе садив.
... Таким от дух свого народу базу,
Не стогить його шашіль і зерва.
Як дуб оцей, міцну він має вдачу,
Вона завжди нетлінна і жива!*

Врешті, висновок: „лиш рідна земля може дати нам силу життя”.

У своєму широковідомому творі „Інтернаціоналізм чи русифікація?” Іван Дзюба, літературний критик, публіцист та мислитель, пише, що нація — це „історично зформована спільнота, що характеризується єдністю території, економічного життя, історичної долі та психічного складу, який виявляється в культурі”. Він говорить в дусі розуміння неповторної цінності кожного національного життя і його невичерпних можливостей”.

За Адольфом Дістервегом, Дзюба пише: „Що означає для окремої людини її індивідуальність, то означає для народів національність”. Нація — це суспільна одиниця, яка має свою індивідуальність, суспільну психіку, власну духовність, а може й душу. Дзюба твердить, що нація має власну самотутність, наприклад, „через мову народ живе, в ній втілений його

дух". Існує „особистість народу". Він переказує думку визначного педагога К. Ушинського: „Якщо людська душа здригається перед убивством однієї недовговічної людини, то що ж повинна почувати вона, зазіхаючи на життя багатолітньої історичної особистості народу — цього найбільшого з усіх створінь Божих на землі?" Щодо останньої частини, в якій визначене походження і суть нації — коментар зайвий.

Нація посідає необмежену життєспроможність: „Сили ці незглибні й невичерпні, допилювати й сконструювати їх неможливо..." Нація незнищима, вона необхідна частка людства; без неї людськість немислима. Тому Дзюба твердить: „У всьому світі нації не відмирають, а, навпаки, розвиваються і набирають сили, щоб найбільше дати людству, щоб найбільше внести у вироблення загальнолюдських цінностей... І українська нація не стане відщепенцем роду людського. Вже не раз і не два в історії українське питання оголошували неіснуючим, а українську націю — вигаданою..."

Врешті, знаходимо в цьому великому й цінному творі ще таке визначення: „Твоя нація неповторна і повносуцна серед усіх інших... кожна з яких так само повноправна і повносуцна..."

В рецензії про одного поета-шестидесятника крайовий критик пише: „У підсумкових віршах наочніше виступає те, що є тремким ядром (його) поезії, осереддям, навколо якого розгортається увесь зміст душевного життя і до якого все так чи інакше знову й знову повертається, все невтримно тяжіє. Це — народ, нація, Україна в усій складності її історичної долі..."

Визначний борець за права України, інтелектуаліст-шестидесятник Валентин Мороз постійно уживає термін „українська нація" і говорить про „дух народу", як суть нації.

Інший визначний українець, Святослав Караванський, уживає в своїх писаннях поняття „єдиного національного організму".

В особливій категорії треба трактувати свідчення про націю українця, але запроданця російських зайд, Олесея Гончара, який помагає ворогові нищити свою рідну націю. В певний момент у ньому озвався був голос своєї нації,

і тоді він написав роман „Собор", хоч вже зразу після нього, так, як і попередньо, писав вислужницьку, комуністично-імперську белетристику. Тому цей роман ніяк не можемо пропонувати як морально виховний твір. Але він є свідченням про існування та життєву динаміку української нації.

Олесь Гончар пише: „Життя проклало свої русла повз цей собор, будні йдуть повз нього нескінченними чередями, нові покоління на цих селищах освідчуються в коханні, проносять Широкою старих металургів на вічний спочинок, а півкулі бань все пливуть над Зачіплянкою, як образ нескінченности, все височить на майдані ця сива скеля віків... Є в ньому своя пластика, є ритми свої, тільки йому властиві..."

Далі Гончар уточнює та розв'язує поняття „собору": „Сьогодні люди помітили свій собор. Для них він не підлягає знесенню, бо він прийнятий ними у цінності життя так само, як від народження прийнята синява Дніпра і багряна велич нічного неба над заводами".

„Собор" символізує органічну, стихійну, природну сутність спільноти, яка поставила його, про яку — знову ж у переносному значенні — читаємо: „Дивно: стільки вирв бомбами на Зачіплянці було нарито, а його жадна не взяла. Наперекір усім бомбам досі стоїть, мов якась антибомба, — вістрял угору, у небо, увись". Самобутність і незнищимість собору підсуває думку про самобутність і незнищимість нації".

Врешті, автор відкриває повне значення „собору": „Невже ти не відчуваєш, що в отому гроні соборних бань живе горда, нев'януча душа цього степу? Живе його задума-мрія, дух народу, його естетичний ідеал... Такий собор, він належить не тобі, не мені, точніше, не тільки нам. І не тільки нації, яка його створила. Він належить всім людям планети".

Нація створила свій собор. Нація є підметом творчости. Нація є будівником, рушієм життя. Гончар заключає: „Ось він прийшов, великий будівник, і своїм витвором оживив цей пустельний простір. Не знаю, як хто, а я вже не уявляю цих степів без отої силуети собору-дев'ятиглавця. Ті, що будували його, вони думали про вічність".

(Закінчення буде)

ПОЕЗІЯ З УКРАЇНИ

РІДНИЙ КРАЙ

Землякам моїм всюди сущим присвячую.
Автор

Де ридас з вітром тирса на могилах,
Про діла звитяжні шепотить потай, —
Там гуляє слава на орлиних крилах,
Та по Україні лине з краю в край.
Де хлопоче річка в берегах шовкових
І калина цвітом плеса обвива, —
Там весна-красуня з квітів барвінкових
Та з волошків синіх килим вишива.
Де хатки сховались у садки-розмаї
І вогнями сонця соняшник цвіте, —
Там у пісні-думі згадка оживає
Про країну рідну, про село святе!
Дзвінко тьохне пісню соловейко з гаю,
Закус зозуля, запищить кулик, —
Серце відгукнеться, — це у Ріднім край:
Пізнавати любить кожен, змалку звик...
Тож кохаймо, друзі, рідну Україну,
Голубі простори, запашні гаї!
Коли доведеться — стіймо до загину
За красу, за волю й за життя її.
А коли вам доля десь талан послала
На чужому полі — кожен пам'ятай,
Де в коліску пенька нам пісні поклала,
Там Вітчизна наша, там наш Рідний Край!

ІВАН ПОМАЗАН

МАРНУЮТЬ МІЛЬЙОНИ ДОЛЯРІВ

23 листопада ц. р. конгресмен Джон Р. Парік у поширюваному на циклостилї зверненні порушив справу енергетичної кризи в Америці. „Нам кажуть, — пише він, — що єдиним способом поборювати цю кризу є обниження стандарту нашого життя — переведення наших домашніх термостатів на нижчий рівень, сповільнювання їзди автами і ін. Тим часом цілковито ігнорується один із головних способів позбутися цієї кризи: мільйони галлонів бензини марнуються щоденно на примусове перевезення дітей до віддалених шкіл, щоб досягнути „расового бальясу“. В одному лише повіті Принц Джордж, Меріленд, 750.000 галлонів бензини зужито протягом сем-стру 1973 р. згідно з судовим розпорядженням на цю ціль. Додаткові кошти в сумі мільйона доларів, що лягають на плечі платників податків в цьому повіті, ідуть на закуп і ремонт шкільних автобусів. Які ж величезні кошти мусять витратити платники податків по всій нашій країні!

Однак, соціальні плянувальники навіть відмовляються обміркувати справу припинення примусового перевозу дітей автобусами в місцевостях, де їхні школи знаходяться в безпосередньому сусідстві від місця їх замешкання.

2.500.000 СОВЕТСЬКИХ В'ЯЗНІВ

На підставі фотографічних знімків, зроблених американськими штучними сателітами Землі, та відомостей, одержаних з інших вірогідних джерел, Розвідче Управління ЗСА стверджує, що 2.500.000 в'язнів перебувають під теперішній час у більше як 900 концтаборах і тюрмах ССРСР. Советський уряд про це нічого не публікує. Багато-чого стало відомим з оповідань колишніх в'язнів, які опинилися в Ізраїлі, ЗСА та інших країнах західного світу. Чимало відомостей на цю тему приніс „Самвидав“.

Політв'язні перебувають у так званих „поправно-трудовах таборах“, тобто таборах із „звичайним режимом“, але більшість їх поневіряється у таборах із „загостреним режимом“, „суворим режимом“ і „спеціальним режимом“.

За політичних в'язнів вважається в ССРСР осіб, за суджених за поширення літератури, що вважається „антисовєтською“, учасників релігійних об'єднань, заборонених советською владою, і осіб замішаних в обороні національних меншин, їх культур і мов, нищених советським режимом.

З КАМ'ЯНОГО ВІКУ ДО ОБ'ЄДНАНИХ НАЦІЙ

Народження ще одної незалежної держави, Папуа Нової Гвінеї, відзначене було дуже скромно і жадними маніфестаціями та урочистостями не супроводилось. Клуби і ресторани були закриті лише на один день — 1 грудня. Передача влади відзначена була лише короткою церемонією в столиці Порт Моресбі, де австралійський адміністратор змінив свій титул на високого комісара, рівнозначний з титулом амбасадора.

„Ми хочемо зробити все це без зайвого розголошу, — пояснив кореспондентам новий папуаський лідер, головний міністер Майкл Сомер, 37-літній колишній учитель і журналіст. — Деякі наші люди думають, що самоуправа — це значить перебрання в свої руки плянтацій і іншого майна. Отже, не треба їх розпалювати занадто“.

Папуа Нової Гвінеї — найбільш відстала в світі країна з 2.600.000 населення, розкиданого на території дещо більший від Каліфорнії. Поділене воно на 702 племені, які говорять приблизно стількома ж діалектами. Минулого року відбулося там щонайменше 20 „воєн“ поміж окремими племенами, що уживали як зброю списи, дерев'яні мечі і стріли. Причиною тієї ворожнечі були жінки, свині і земельні посілості. Випадки людоджерства ще й досі трапляються в окремих районах країни, де папуаси живуть ще ніби в кам'яній добі. Замість лікарів з європейською освітою волюють вони своїх знахорів. Проте, вони вже знають про телевізори, радіоапарати та авта, і хочуть їх мати для своєї приємності. Часом вони збираються на

„ПЕРШИЙ УДАР”

Страх перед війною з Німеччиною і Японією спонукував Сталіна в 1936-37 роках щораз більше загострювати в країні терор, щоб „очистити” її від прихованих і потенціальної ворогів советського режиму. Останніми в черзі сталінських жертв були військовики, яким він найбільше недовіряв, особливо ті, з часів „громадянської війни”, які знали про в пізніших роках неймовірно роздуту роль Сталіна в тій війні. Жертвами терору падали маршали, командири корпусів, дивізій, полків... Советська армія фактично залишилась без голови, і на місця знищених високих старшин призначалось „висуванців” з нижчого командного складу.

Барабанною пропагандою в пресі і через радіо про „непереможність советської армії”, про те, що на випадок війни ця армія „битиме ворога тільки на його території”, гаслом „жадна ворожа нога не ступить на священну радянську землю” Сталін намагався заглушити страх в самому собі і обманути поневолені в СРСР народи щодо дійсного стану. Характеристичною для цієї пропаганди є видана Міністерством Оборони СРСР брошура Н. Шпанова „Перший удар”, яку поширювали серед советських збройних сил, щоб піднести їх бойовий дух. У 1939 році після підписання советсько-німецького пакту про приязнь і ненапад цю брошуру негайно вилучено з ужитку.

Ось цікаві уривки з цієї брошури, яку варто

верхах гір і спільно моляться до своїх богів, щоб зіслав їм ці здобутки сучасної цивілізації.

Для більшості папуасів поняття державної незалежності незрозуміле. Повну незалежність матиме цей дикий край в наступному році, а тим часом її зовнішньою політикою керує австралійський високий комісар. Австралія перебрала управління країною папуасів від Британії в 1906 р., а Нову Гвінею від Німеччини під час Першої світової війни. Білих мешканців налічується в Папуа Нової Гвінеї всього лише 43.000.

Новий головний міністер цієї новопосталої країни заявив з гордістю кореспондентам: „Ми маємо свою власну цивілізацію і культуру. І чи є ми примітивним народом, якщо наші жінки не закривають своїх грудей, а наші чоловіки не носять штанів?”

Отже, треба сподіватися в недовгому часі нового члена Об'єднаних Націй з голосом ваговитішим, як представник „суверенної” України.

було б пригадати сталінським учням і „сотатниками”, котрі допомагали йому творити міт про „непереможність” советських збройних сил, що в 1941-42 роках цілими дивізіями піддавалися німцям у полон, не маючи охорони з повітря, бо советське летунство було знищене німцями вже на початку війни.

Автор брошури в своїй фантастичній розповіді описує день 18-го серпня неозначеного року, коли через радіоголосники повідомлено, що німецькі літаки „по-зрадницькому” порушили советський кордон, розпочинаючи війну проти СРСР. У відповідь на це Москва почала „бліц-кріг”, про який навіть і мріяти не міг Гітлер. Вже за хвилину після того зустрілися німецькі „стервятники” з советськими нищильниками. За 29 хвилин більшість їх знищено, а рештки в паніці завернули, залишаючи повітряні простори „соціалістичної батьківщини”. Протягом двох годин 720 советських потужних бомбардувальників, зруйнувавши по дорозі всі німецькі військові об'єкти, досягнули індустріального району Нюрнберг-Фюрт. І тоді німецькі робітники негайно виявили „пролетарську солідарність”. „На авіаційних заводах Дорньєр, — пише Н. Шпанов, — всі світла погашено. Німецькі робітники, співаючи „Інтернаціонал”, з нетерпеливістю чекали, коли радянські бомби почнуть спадати на їхні фабрики, що виробляли зброю проти СРСР. Надії робітників справдилися: наші літаки методично і з незвичайною цільністю скидали смертоносні бомби на заплановані об'єкти. І о 3-ій годині ранку 19-го серпня, коли німецька індустрія, летунство і військові казарми були знищені, червона армія розпочала свій переможний похід через кордон...”

Можливо, деякі советські пілоти, що раннім ранком у червні 1941 року кидалися зі своїх зістрелених літаків з парашутами на землю, що спостерігали, як німецька авіація плюндрувала на летовищах сотні советських нищильників і бомбардувальників, пригадують тепер собі цю видану 35 років тому Міністерством Оборони СРСР брошуру під назвою „Перший удар”.

В. С-ко

Оксана Керз

ЖІНОЧА МУЖНІСТЬ

Про жіночу мужність у наші часи писав Іван Франко, мавши на увазі феномен життя і творчості Лесі Українки. Писав про неї Євген Маланюк при нагоді аналізу еміграційної літератури, окреслюючи її як „жіночу”. Про неї згадувалось в літописах. З сивої давнини дійшов до нас міт про мужніх амазонок, що жили на берегах Чорного моря.

Цей напіврозгаданий міт про войовничих дівчат нашої країни то зникав, то появлявся, втілюючись в реальні постаті, що посідали ті ж прикмети, що й мітичні діви-войовниці. Наша історія рясніє типами амазонок, що їхні кості викопують з курганів не з жіночими прикрасами, а зі зброєю, поруч із кістками коней. З доісторичних часів дійшли до нас імена дівчат Аріти, Саамі, богині Ма, що нібито була не тільки матір'ю світу, а й власницею безмежних посілостей, що їх для неї завоювали вірні дівочі полки.

Цікаво, що чим ближче до наших днів, тим частіші випадки втілення в мітичні постаті амазонок-дівчат та жінок, імена яких уже нам відомі. Сотничих, козацьких дружин, що разом з дівчатами обороняли покинуті чоловіками зимівники, ігумень, які не лише молитвою, але й зброєю допомагали козакам, дівчат, що за словами чужинців, „воза з конем підносили на дужих плечах”... З часів Визвольної Боротьби дійшли до нас імена героїчних підпільниць, упівок, а вже зовсім недавно довідалися ми про поеток, мисткинь, що воюють зі світовою потугою, перед якою запобігають ласки президентів великих держав.

Залишаючи поза увагою прогомонілі кличі феміністок чи утопічні, нахабні гасла жінок з „вимен ліберейшен”, що борються за волю

давно визволених жінок, жінки в Україні є сьогодні може єдиними в світі представницями боротьби за справжню волю, за волю мови, релігії, історії, за високу мораль і ідеали майбутніх поколінь, яких московська експансія обіцяє обернути на колгоспних тварин.

Щоб не повторювати добре відомі нам присвища дисиденток, вистачить згадати їх сміливі жіночі виступи: проєкт прикраси в будинку київського університету — грізний Шевченко, символ боротьби з Москвою, чи високої якості патріотичні поезії, що їх авторами є українські амазонки ХХ століття, чи мужні протести їх проти закритих судів і засудів людей тільки за їх бажання бути повноцінними громадянами своєї країни, а не рабами рабів...

Жіноча мужність не знає меж посвяти — посвяти родини, майна, власного життя. Жіноча мужність одержима, і в своїй одержимості сяє, як прапор Орлеанської Діви перед померклыми поглядами розслабленого короля та його двірських коляборантів.

Оцим жінкам українського резистансу, цим живим втіленням міту амазонок немає сьогодні рівних. Бож ні жінки в'єтконгів, ні пасіонарії Південної Америки спомагані Москвою та Китаєм не можуть входити в рахубу: їм послали зброю, їм допомагали, їм обіцяли. Українські революціонерки осамітнені, незнані, не оцінені. Вони борються без надії на допомогу, борються з свідомістю жажливої карі, від якої може визволити одна смерть.

Відгомомом далеким і блідим тієї жіночої мужності є, як слушно завважив Євген Маланюк у своїй знаменитій „Книзі Спостережень”, жіноча участь в літературі. Кращі ці твори чи слабші, але їх авторки намагаються спинити процес завмирання, протиставитись ствердженню, що ми заникаємо. Жінки пишуть книжки, видають, творять гуртки книголюбів, печуть,

варять і частують, всовуючи при цьому книжку в руки, творять культурне життя еміграції, бо знають, що це один із найважливіших чинників життя на чужині.

Зазначімо ще ось такий пророчистий факт: під капітулянтським листом тридцяти професорів до Брежнєва не було ні одного жіночого підпису, хоча в американських університетах викладають також українські жінки.

Яскравим прикладом міту, що і по десятих роках не втратив свого чару, є мужня постать Олени Степанівни, світлу пам'ять якої згадуємо в десятиліття її смерті.

РІЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ ОЖ ОЧСУ

Третя Річна Конференція Об'єднання Жінок Оборони Чотирьох Свобід України відбулася в Нью Йорку в готелі „Коммодор” 10-11 листопада м. р.

Делегатки ОЖ в числі коло 50 осіб відкрили свою конференцію молитвою „Отче наш”. Звітувала за працю Організації голова Головної Управи мгр Уляна Целевич. Звіт голови доповнили референтки. Голови Відділів також склали свої звіти. Після звітів вив'язався обмін думок. Найбільше говорилося про нашу молодь, якій в основному і була присвячена конференція.

Гостя з Франції, відома журналістка Софія Наумович, прочитала „Слово про жінку”. Редактор журналу „АВН-Кореспонденс” Слава Стецько інформувала присутніх про майбутній з'їзд АВН.

Після годинної перерви відбувся молодечий панель, на якому з доповіддю на тему „Скарби української культури — засіб пропаганди і оборони українського народу у вільному світі” виступив артист-маляр Ждан Ласовський. Другу доповідь п. н. „Україна в очах американської студентки-туристки і наша молодь тут”, за відсутності прелегентки, Лесі Окрух, прочитала письменниця М. Ласовська. Модератором дискусії була студентка Ляриса Лозинська.

Під час третьої частини наради про Світовий З'їзд ОВФ, Другий СКВУ і Світову Сесію СФУЖО звітували: С. Стецько, У. Целевич, Д. Степаняк, п-ні Карпишина, Голяш, Легета та ін.

На другий день на нараді виступив з доповіддю на тему „Світ в миротворному тумані” проф. Іван Вовчук. Після доповіді була дискусія і доповідач відповідав на численні питання.

Плян праці ОЖ ОЧСУ на 1974 р. оголосила голова ГУ У. Целевич. Плян обговорено і схвалено. Вислухано звіти референток фінансової, суспільної опіки та інших.

Під час конференції проведено збірку підписів під петицією до американського амбасадора в ООН у справі захисту родин репресованих в Україні.

Конференція закінчилася відспіванням національного гімну.

Алла Коссовська

ДІТЯМ ПОЛІТИЧНИХ В'ЯЗНІВ В УКРАЇНІ

*Питають діти: „Мамо, де наш тато,
Чому не йде нас з святом привітати,
Нас подарунками усіх обдарувати,
Як на Свят-Везір це було раніш?
Скажи нам, мамо, гому ти мовиши,
Чом сльози рониши у кутю убогу,
Чом не вітають гості нас з порога,
Чому ненаге й свята в нас нема,
І ходиши ти заплакана й сумна?”
Притисла мати наймолодшу д'серця
(О, як в хвилину цю їй захотілось вмерти
Отак, з малою донею удвох!).*

*„Нема в нас тата, діти мої любі,
В тюрму забрали тата злії люди,
Чи вернеться? Не знаю, доню, ох!”
І плаге мати безнадійно, гірко,
А у вікно їм святвезіря зірка
Шле свій сумний і лагідний привіт,
Надію хоже знозу розбудити,
Бо без надії їм не можна жити,
Бо без надії їм погасне світ.
І каже доня: „Чом забрали тата?
Що він зробив? Він добрий був і щирий,
Він вгив мене слаbih обороняти,
І нестив нас, і нас любив без міри...”
„Так, він був зесний, — відповіла мати, —
Неправду він ненавидіс всім серцем,
І ось за це він мусів постраждати,
І ось за це він ладний навіть вмерти.
Він не один, ще є у нього друзі,
І в них також є дітожки малі...
Я вірю, кат дістане по заслуді,
Кат України, що сидить в Кремлі!”*

ВЕЧІР НА ПОШАНУ СВ. П. ОЛЕНИ СТЕПАНІВ-ДАШКЕВИЧ І ГАНДЗІ ДМИТЕРКО-РАТИЧ

Від дня смерті св. п. Олени Степанів-Дашкевич, учительки дівочої гімназії Сестер Василянук у Львові й кол. хорунжого Українських Січових Стрільців (УСС) проминуло 10 років. Колишні учениці своєї незабутньої вчительки вирішили відзначити цю дату вечором на пішану св. п. Олени Степанів-Дашкевич і її товаришки з поля боїв, Гандзі Дмитерко-Ратич, яка особисто прибула до Філядельфії, щоб узяти в ньому участь.

Вечір, що його влаштував 28 жовтня Комітет ко-

Стефанія Олійник-Бернадин

Олена Степанівна – вояк і педагог

Якщо пишемо чи говоримо про Олену Степанівну, то найбільше уваги присвячуємо її раннім літам, коли, знехтувавши батьківську заборону і материнські сльози, вона змінила тепло родинного дому та шкільних товаришок на вояцьке життя і сіру стрілецьку шинелю. Це, без сумніву, найкраща і найцікавіша частина її життя.

Віденська газета „Ноес Вінер Тагеблятт” з 13 січня 1915 року під великим заголовком „Українка-герой” писала про дівчину, „яка з любови до України, переборовши багато труднощів, виконує військову службу серед Українських Січових Стрільців і за відвагу в боях була відзначена медалею. Ця смілива студентка університету має вже ступінь кадета і напевно здобуде вищу старшинську рангу. Єдина в Європі, ця молоденька дівчина-кадет від самого початку війни перебуває у дійовій армії”. По цьому — інтерв'ю з Степанівною.

лишніх учениць у співпраці з місцевим Відділом ОЖ ОЧСУ, зробив дуже добре враження на чисельних приявних гостей, що виповнили залю УСО „Тризуб”.

Вечір відкрила вступним словом п. Ліда Ганас, яка згадала незабутню Олену Степанів і привітала приявну на залі п. Гандзю Дмитерко-Ратич. Ювілятка отримала китицю квітів, що їх в імені ОЖ ОЧСУ подала їй Павлина Волянюк.

Вечір був подуманий так, що всі точки за виїнятом тріо „Соловейки” виконали колишні учениці або дочки колишніх учениць Олени Степанів-Дашкевич. І так, п. Слава Куліш прочитала реферат про мужність українських жінок, сестри Ірина й Марія Когутівни відіграли на скрипці низку козацьких, стрілецьких і повстанських пісень, пані Стефа Бернадин прочитала реферат про життя сл. пам. Олени Степанів, а Тамара Петришин відспівала у фортепіяновому супроводі Ірини Чумової дві пісні. Мушка Степанишин віддеклямувала поезію, присвячену Олені Степанів, пера „Подольянки”-Максимович а тріо „Соловейків” відспівали „Димить туман” і стрілецьку пісню „Колись, дівчино мила”.

У другій частині вечора вшановано Гандзю Дмитерко-Ратич з її ювілеєм 80-річчя. П. Теофіля Ганушевська прочитала реферат про ювілятку, а представниця молоді генерации, Павлина Волянюк прочитала спогад про неї Олени Степанів, написаний ще в 1932 році. На вітання з гумором відповідала ювілятка.

Та не менш цінною була Олена Степанівна як педагог, що все своє серце і всю душу віддавала своїм ученицям. Як одна з її колишніх учениць, хочу поділитися з читачами своїми спогадами про цю незабутню вчительку.

**

... Сьогодні гамірно і весело у василіянських мурах. Перший день науки. Жарти і сміх виповнюють город. Відпочивши за час вакацій, повертаються дівчата до школи.

Різкий дзвінок перериває веселі забави. Усі поспішають до кляс. Займаємо місця на лавках і нетерпляче ждемо. Тиша залягає клясу. Здається, що чуємо биття кожного серця. Аж ось до вух долітають щораз голосніші кроки, які рівно й певно міряють кам'яні плити коридору. Двері відкриваються і в них стає у сірій, скромній сукні гарна, середніх літ пані. Гладко зачісане, ясне волосся обрамовує високе чоло. Погляд великих голубих очей перебігає по кожній з нас, немов зразу оцінюючи кожную. Ще хвилинка затримки в дверях і пані прямує до катедри. Лунають наші прізвища, які читає спокійним тоном господиня кляси, запізнаючись в такий спосіб з нами.

— Тільки від вас залежить, — каже вона, — яке місце серед інших кляс ваша кляса займе. Зі свого боку я докладу всіх старань, щоб наші взаємини склалися гармонійно. Пам'ятайте завжди, по що прийшли ви сюди і що маєте винести звідсіля.

Глибоко запали ці її слова у наші серця.

Її овіяна азреолею слави, відзначена хрестами нагород особа дуже нам імпонувала. Якоюсь таємничістю віяло від неї. Це, мабуть, і було головною причиною, що вже від першої лекції ми слухали її виклади з величезною увагою, не відриваючи очей від нашої чудової вчительки.

Її знання предмету, цікаво ведені лекції, які вона дуже часто присвячувала Україні, порівнюючи її з іншими державами, знаходячи завжди щось нове, робили нас гордими за нашу Батьківщину і нашу приналежність до неї. Скільки любови, пієтизму вона зуміла збуду-

ти в нас до Рідної Землі, її мови, змагань, її славного минулого!

Її глибока й щира віра в Бога впливали дуже позитивно на учениць, байдужих до релігії.

А скільки разів їй траплялося надібати на наші нелегальні сходини! І тоді її погідна усмішка наче говорила: „А бачите, мій приклад життя, мої гутірки не пішли на марне! Ви теж хочете чимось допомогти Батьківщині, хочете бути готовими піти на перший її поклик!”

І ще одна дуже позитивна риса характеризувала нашу вчительку: вона вміла бути справедливою, вимогливою в однаковій мірі до всіх. А її нелегке родинне життя, вічна тривога про єдиного, тяжко хворого сина, матеріальні нестатки ще більше зближали нас до неї. І не дивно, що й вона полюбила нашу клясу.

У листі з 2 травня 1963 року, за два місяці перед своєю смертю, вона немов сповідалась нам: „Жалію, що не була з Вами на Вашому торжестві (нашому василіянському з'їзді — С. О.-Б.). Я так рада була б бачити Вас зрілими людьми в крузі своїх родин. Тішуся, що ще пам'ятаєте і не згадуєте мене лихом, хоч, по правді кажучи, була в школі строга і дуже вимоглива. Думала я тоді, що це потрібне на те, щоб виробити з Вас усіх самостійних людей до праці, які в кожній життєвій, навіть найгіршій ситуації змогли б пробити собі шлях. Чи правильно я поступала — то вже судить самі. Мило мені, що всі таки приємно згадуєте школу і ціните її”.

Ми вдячні Олені Степанівні за може часами і шореткі слова. Вона заступала нам батьків, вона нас виховувала, вона бажала для нас тільки добра. Її кожна лекція, кожне слово крили в собі глибокий зміст, великий досвід, набутий нелегкою працею. Вона хотіла бачити в нас пересмниць тих високих ідей, для яких працювала і яким присвятила все своє життя.

ВІДДІЛ ОЖ ОЧСУ В АСТОРІЇ

Заходом Відділу ОЖ ОЧСУ в Асторії 27 лютого м. р. в Домі СУМА, на закінчення ювілейних святкувань Лесі Українки, влаштовано вечір в пошану нашої поетеси. Святочну програму відкрив булавний СУМА І. Вітюк, а реферат про Лесю Українку відчитала проф. Андрієнко-Данчук. Молодь СУМА під проводом І. Вітюка виголосила спільну деклямацію з поезій Л. Укра-

їнки. Пані з ОЖ Наум, Рудик і Галатчин відіграли ролі з інсценізації поеми Л. Українки „Грішниця”. Опісля відбулася товариська гутірка за чаєм і солодким, приготована панями з ОЖ.

У неділю 25 листопада заходом Відділу ОЖ ОЧСУ в Домі СУМА відбувся Веселий Вечір. Програму вечора відкрила голова Відділу М. Нестерчук і попросила до слова Софію Наумович, гостю з Європи, яка накреслила картину європейської України.

Другу частину вечора провадила О. Гентіш, секретарка Відділу. Пані Н. Хоманчук прочитала реферат про гумор в українській літературі і в нашому житті. З веселими скетчами виступали члени ООЧСУ пп. І. Вітюк, В. Бурик і Коваль, Стефанія Галатин і Стефанія Рудик. Молоді сумівці — М. Галатин і С. Галатин виконали народні пісні при гітарі.

На залі була присутня сестра С. Наумович, письменниця Оксана Керч. Хоч погода була погана, з Нью Йорку приїхали членкині ОЖ ОЧСУ і їхня голова Д. Степаняк.

Після запланованої програми пані з ОЖ подали солодке і каву. В присмій розмові закінчено Веселий Вечір.

М. Н.

ЖІНОЧІ ОРГАНІЗАЦІЇ КОМІТЕТУ ПОНЕВОЛЕНИХ НАЦІЙ ПРОТИ ПОРУШУВАННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ

У той самий час, коли пленарна сесія Генеральної асамблеї Об'єднаних Націй на своєму засіданні 10 грудня відзначала 25-річчя з дня схвалення Загальної Деклярації Прав Людини, навпроти будинку ООН представники поневолених в СРСР націй зі своїми прапорами і транспарентами протестували проти топтання основних прав людини советським режимом, домагаючися звільнення арештованих, засланих до концтаборів.

Перед у цій акції, що тривала біля двох годин, вели жіночі організації Комітету Поневолених Націй. Крім цієї акції члени організацій роз'їхалися по різних пунктах Нью Йорку, де роздавали прохожим листівки та інші матеріали, інформуючи їх про долю поневолених в СРСР братів і сестер.

Маніфестацію перед ООН попередила пресова конференція в готелі „Коммодор”. На зустрічі з пресою були присутні представники жіночих організацій одинадцяти етнічних груп: українців, болгар, естонців, хорватів, литовців, латвійців, мадярів, кубинців, східних німців, поляків та білорусинів. Основні інформації подала голова Комітету Уляна Целевич.

Комітет підготував спеціальний меморандум із списками арештованих і засланих в Україні і Литві, який був переданий Вільямові Шивфелеві, що заступав хворого амбасадора Дж. Скалі. Список українських в'язнів був пересланий разом з додатковою петицією, під якою зібрано понад 5,000 підписів.

На пресовій конференції з короткими декляраціями (Закінч. на стор. 28-ій)

Софія Наумовиц

ОСОБЛИВЕ ЗАВДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЖІНОЧОЇ ПРЕСИ

Світова преса переживає кризу — надто вже небезпечними конкурентами стали для неї радіо і телевізія, які не тільки випереджають пресову інформацію, але й подають її в легшій формі, вкладаючи просто в ухо чи око споживача.

Щоб усе ж таки витримати конкуренцію, майже вся західня преса, американська й по-готовів, засмічена непотрібним баластом, який цікавить невибагливого читача „сенсаціями”.

На щастя і всупереч світовій кон'юктурі, українська преса не потребує боятися чужинської конкуренції, бо ж про українські справи наш читач може довідатися виключно зі своєї рідної преси. Що більше, з ростом нового україномовного покоління вона має перед собою перспективи розвитку і росту.

І тут приходимо до особливих завдань української жіночої преси. Вона — важливий чинник у піднесенні національної свідомості і загальної культури української жінки, вона — перша виховниця молодих читачів. Жіноча преса повинна вміщувати все, що потрібне жінці для формування розуму і характеру дитини, для створення в батьківській хаті такої атмосфери, яка сприяла б цим материнським заходам. Натомість усілякі вістки чи статті, які можна знайти в нашій загальній пресі, треба заступити зразками жіночої творчості, рецензіями на їхні книжки, виставки, концерти, театральні вистави.

Саме так ставилася до особливості жіночої преси Олена Теліга. У статті „Сліпа вулиця”*) вона, критикуючи журнал „Жінка” під ред. Мілени Рудницької за партійно-політичні статті, писала:

„Безперечно, ціле життя жінки вимагає якогось жіночого журналу, коли вона займається господарством. Так, як кожний фахівець потребує відповідної фахової літератури. Кухня, одяг, вишивка й сотні інших господарських справ... наряду з вихованням дітей, повинні б цікавити українську жінку... „Нова Хата”, що виходить під ред. Л. Бурачинської,

не намагається мати публіцистичного характеру, і в цьому її великий плюс... Звичайний фаховий господарський журнал, де для розваги додається завжди інтелігентно дібрана українська чи перекладна повість або чийсь спогади, звіти про імпрези і рецензії на нові книжки...

Коли порівняємо ці слова Олени Теліги з „Нашим Життям” СУА донедавна ще під редакцією тієї ж самої редакторки, то побачимо, що тематика його ні трохи не відійшла від накресленого нашою поеткою засягу, з тим додатком, що час від часу в ньому появляються вістки та статті про українську жінку в поневоленій Батьківщині. Два інші жіночі журнали в Канаді, „Жіночий Світ” і „Промінь”, подібні до „Нашого Життя” у ЗСА.

Крім цих журналів, майже при кожному українському виданні появляються періодично або спорадично жіночі сторінки або „кутики”, які, звичайно, не можуть мати ні того оформлення, ні ілюстрацій, що журнали.

Якщо ж ідеться про жіночу пресу в Європі, то слід назвати „ЖІЛ” — Жіночий Інформативний Листок ОЖ Німеччини, з якого взяв собі приклад Союз Українок Франції й після припинення жіночої сторінки разом з часописом „Українець” почав був видавати „ВУЖ” (Вісті Українського Жіноцтва), але після 4-ох чисел перестав появлятися. Обидва ці бюлетені виходили циклостильним способом. Довгі роки існує вже сторінка ОЖ Великобританії в тижневику „Українська Думка” і час від часу появляється сторінка ОЖ Бельгії у „Вістях”. Обидві вони друковані.

На Європейській конференції СФУЖО 1963 року авторка цих рядків в окремій доповіді піднесла питання жіночого журналу для п'яти жіночих організацій в Європі: — в Англії, Австрії, Бельгії, Німеччині і Франції. Одначе до заснування його не дійшло через брак фондів. Та все ж навіть ці скромні бюлетені, якими європейські організації обмінюються, виконують своє завдання, бо нахиляють українську жінку до читання українського друкованого слова.

*) В „ЛНВіснику” і збірці „Прапори духа”.

„УКРАДЕНЕ ШАСТЯ“ — ІВАНА ФРАНКА

У минулому, 1973-му році почастило шедєврові драматургі І. Франка, драми „Украдене шастя“ — появилєся на сцені в новій постанові торонтського театрального ансамблю „Зарпа-ва“ за режисурою Ю. Бельського. Оритиналь-но задумана декорация, виконана М. Ваб'яком, теслено-маєстром за проєктом О. Теліжинна, стилеві костюми, проєктовані й виконані М. Левницькою, звукова та балетна інспєнізация (хореографія — Я. Клуєня, звукові ефекти, на-грані в студії Я. Таняка) забезпєчили незви-чайний успіх одному з найвидаттєнших сучас-них українських спєнічних ансамблів на чу-жніні. Свідчили про це захоплєні голоси прєси, зокрема рецензії таких знавців театрального мистецтва, як Аріяїана Шум в „Томоні Укра-їни“ та мистець В. Ласовський у „Свободі“, що мали примєтність бачити цю постанову в То-ронті чи в Нью Йорку.

Враваді тут і там доводилося почувти завва-ги, нібито ця „штєка“ перестаріла, що сюжет

розуміти. Театральних імпрезах повинєн серйознше їх розуміти. Мотиви любовного трикутника — жінки і двох чоловіків-супєрників. Ось вони — Анна або-лют любовної пристрасти, жандарм Микола — уосіблєння дємонічного елємєнту в людській душі і Микола — абсурд невиправдані жєр-тви фатуму.

Трагєдія є закляточним висновком, подібно, як у старогрєцьких драмах, провокативних пе-рипєтєй і непорозуміннь, жєртвою яких пада-ють усі головні герої драми.

Всі ці персонажі виріблєні незвичайно плєстично спєнічною дією і схарактеризовані суворими, лаконічними діалогами. Адже для письменної манєри І. Франка воно таке харак-теристичне опє різбарствє словом, ця суворя пластичка вислову, в якій майже зовсім відсут-ня декоративність.

Сюжет трагєдії вириваний живєпєм з побуту галицького сєла може й сучасного авторів, і не диво, що досі зберітє він усію видухову ав-тєнтичність, властиву сєредовищу галицького сєла тих часів, бататого на драматичні колізії. І. Франко чудово цей конфлікт розв'язує у фатальному „клаймєксі“. Хоч останній епізод видаєтьєся не надто опрацьованим, тільки, так мовити, нашкіпованим, — він все таки спєніч-но й драматично вмотивований. Аджеж це рі-шєння фатуму, приязність якого відчутна в тривожній акції назрівачючого невідкильного закінчєння трагєдії.

Драматичну акцію трєох головних персона-жів доповнюють персонажі другого плану

жінкої Організації Комітєту Лєвоєлєнних Націй у наступних днях поширили свою пєтїцію та докумєнта-цію сєрєд усіх дєлєгацій при Об'єднаних Націях, а також сєрєд політичних діячів ЗСР. Головною Комітєту є Уляна Лєвєвич, яка у Комітєті рєпрєзєнтує Об'єд-

нання жінкою ОУСР. Жінкої Організації Комітєту Лєвоєлєнних Націй у наступних днях поширили свою пєтїцію та докумєнта-цію сєрєд усіх дєлєгацій при Об'єднаних Націях, а також сєрєд політичних діячів ЗСР. Головною Комітєту є Уляна Лєвєвич, яка у Комітєті рєпрєзєнтує Об'єд-

(Закінч. зі стор. 26-ої)

і групи, що пригадують хорали античних драм.

Драматична дія „Украденого щастя” розпочинається груповою сценою, на тлі якої виступають Анна і Настя з діалогом, що заповідає інтригу майбутнього конфлікту у дальшій акції.

До речі, подібний груповий хорал виступає ще раз у конфронтації з порушниками усталеного вікового подружнього закону. Дія драми в тій сцені сягає своє найвище драматичне напруження і заповідає неunikненну катастрофу.

Значення групових сцен в структурі „Украденого щастя” аналогічне до хоралів у драматургії грецького античного театру, як було вже згадано. Але І. Франко уникає зайвої формалістики, згідно з режимом його літературного реалізму, його філософії літературної творчості — протилежно до видатної його сучасниці Лесі Українки.

Очевидно, що І. Франко використовує групові сцени для пластичнішого підкреслення рельєфу основної акції драми. Вони вплетені в дію, як конечні, хоч другорядні, елементи. Вершиною в заплутаному драматичному плетиві акції є несподівана поява звільненого з тюрми законного чоловіка Анни, Миколи.

І. Франко з великою силою розбудовує діалог, що відбувається між трьома приреченими головними особами драми, щоб вкінці логічно закінчити драматичне безвихіддя.

В Українському Видавництві в Мюнхені появилася видання, що вміщає 10 драматичних творів Р. ВОЛОДИМИРА „СУЧАСНИЙ ВЕРТЕП”, з передмовою Б. Романенчука й післясловом О. Бабія. „СУЧАСНИЙ ВЕРТЕП” займається національною проблематикою в Краю й на еміграції в минулому й сучасному.

Ціна книжки 3.50 дол. Замовляти на адресу автора: R. Kuchar, 2402 Canal Blvd., Hays, Kansas 67601, USA, або в-ва:

Ukrainian Publishers, 8 Muenchen 80, Zeppelinstr. 67, West Germany.

Там же можна набути й роман Р. Володимира про часи між двома світовими війнами п. н. „НАЦІЯ НА СВІТАНКУ”. Ціна 9.00 дол.

У автора можна набути ще такі твори: „ПАЛІЙ СЕРЦЯ” (2.50), „ПРАПОРІ ДУМКИ” (1.50), „ВІСОЧИН, ЖИТТЯ!” (1.50), „ПОЕЗІЯ В ПЕРЕКЛАДАХ” (2.50), „ПРОСТІР І ВОЛЯ” (2.50).

Звичайно, можна було б ставити питання про характер розв'язки цього драматичного конфлікту.

У драматичній інтерпретації І. Франка це безвихіддя, в якому неможливо уникнути катастрофи, що поглинає не тільки винуватців, але й покривдженого долею, так що за характером це фаталістична розв'язка і, як така, до деякої міри дискусійна.

Позитивний її висновок невхопний і не доведений, але рішуче відчутний в страшному акті реалізму приречености, що цей конфлікт визначає.

Поступитися перед цим фінальним висновком значило б відмовитися від найвидатнішого авторитету всякої оригінальної творчості, а саме творчої логіки, що підвладна своїй дисципліні. Очевидно, на таке не піде жаден серйозний автор.

Мова персонажів „Украденого щастя” типово діалектна, отож хоч і можна ставити в цій матерії деякі застереження, треба признати, що вона надихана чаром фолкльорної автентичности і хоч би тому небезпечно було б вдаватися до педантичних корект.

Цікаво, що в цьому чи не найвидатнішому драматичному творі І. Франка відсутня будь-яка тенденція, зате відчувається суворий, фаталістичний, майже есхілівський монументалізм.

Долю творів сценічної літератури не вирішують ані відображене середовище, ані фабуля, ані така чи така ноша, тільки літературний рівень і рівень сценічних постав.

А втім, доля творців сценічної літератури взагалі химерна, бо хоч мета їхня сцена, їх остаточний успіх це все таки рівень постав. Бувають же такі курйози, що банальні тексти стають сценічними сенсаціями, дякуючи тільки вишуканій сценічній помпезності, і буває, що шедеври драматичної літератури вульгаризує примітивна постава.

Ідея ставити „Украдене щастя” в рямцях торонтського міжнародного фестивалю в минулому році була щасливою, а її постава театральним ансамблем „Заграва” стала новим вкладом в історію українського театру взагалі.

Бол. Гаврилюк

В. С-ко

МАЛЕНЬКА ІМПЕРІЯ – ПОРТУГАЛІЯ

Про „об'єктивність”, а одночасно безсилля Організації Об'єднаних Націй може ще раз посвідчити прийнята наприкінці грудня Генеральною Асамблеєю резолюція (94 голоси — за, 14, включно з Америкою проти, при двох державах, які стрималися від голосування) про те, що уряд Португалії репрезентує лише її європейське населення, а населення португальських колоній, чи пак її „заморських територій” в Африці, Анголі, Мозамбіку та Португальської Гвінеї, сказано в резолюції, має незалежитись. Проте, нібито поборюючи колоніалізм, держави-члени ООН, які голосували за прийняття резолюції, ані словом не проходили про Советський Союз, найбільшу в сучасному світі колоніальну імперію, що свої жорстоко експлуатовані й обмосковлювані колонії називає „суверенними державами”.

Як же далеко відійшов від цього ствердження виданий у Нью Йорку в 1974 р. „Світовий Альманах” (Книга фактів), де на окремих кольорових таблицях представлені державні прапори всіх держав включно з такими ліліпутами, як Сан Маріно, Сінгапур, Непаль, Габон, і новопосталими державами із напівдиким населенням, як Уганда, Замбія, Горішня Вольта та ін., але українського, бодай советського, прапора немає. Навіть назву УСССР подається в цьому найпопулярнішому в Америці довіднику в російській транскрипції.

Безсилля ООН ілюструється у випадку Португалії тим, що, хоч місяць тому Генеральна Асамблея ООН формально визнала „революційний уряд” Португальської Гвінеї 93 голосами проти 7 (30 стримались), лісбонський уряд твердо тримає в своїх руках усі згадані вище „заморські території”, і рішення Асамблеї залишилося чисто „академічним”. І тому ліберальний ньюйоркський тижневик „Тайм” назвав Португалію „останньою (!) європейською — і найбільш упертою — колоніальною потугою”.

Означення „потуга” тут виразно перебільшене: Португалія, колись справді колоніальна імперія — тепер найбільш бідна країна

Західної Європи з населенням всього лише 8.950.000 людей і матірньою територією 35.510 квадратних миль. На поборювання в своїх колоніях підтримуваних сусідніми африканськими країнами партизанів — комуністичних і націоналістичних — озброєваних Москвою і Пекіном, вона витрачає зі свого вбогого бюджету 35-40% відсотків. Однак, протягом останніх п'яти років вона витратила щонайменше 1.5 мільярда доларів на економічний розвиток своїх „заморських земель”, і це свідчить про те, що, не зважаючи на всі резолюції ООН, вона не думає тих земель зрікатися.

Ситуація в Мозамбіку, Анголі і Португальській Гвінеї, здавалося б, безвихідна: партизани „свої” і імпортовані не настільки сильні, щоб вигнати португальців, як то вчинили були свого часу тубільці Марокко у відношенні до французів, але й португальці, маючи в Африці 160.000 вояків, неспроможні покінчити з реbelieянтами. Положення подібне до того, яке було донедавна у Південному В'єтнамі: урядові війська контролюють міста і містечка, а також стратегічні точки, головні дороги і сільськогосподарські та промислові райони, а партизанам залишають рідко населені прикордонні терени.

Позиції партизанів найсильніші в Гвінеї (населення 600.000), де вони захопили третину території і п'яту частину населення. В Анголі (населення 5.700.000) оперують три взамоворогуючі партизанські групи, що в значній мірі облегли португальцям боротьбу з ними. В Мозамбіку (населення 8.000.000) „Визвольний фронт” (Фрелімо) зв'язує 60.000 португальських військ у північних провінціях. Як повідомляє кореспондент „Тайму”, який об'їздив недавно всі ці три провінції, два місяці тому три найвищі провідники „Фрелімо” перекинулись на сторону португальців, внаслідок чого лісбонський уряд „реабілітував” 400 полонених партизанів.

Приблизно половину війська, що бере участь по стороні Португалії, рекрутується з-поміж місцевого чорного населення. Щоб прихилити

до себе симпатії тубільців, португальський уряд силами своїх військ допомагає мешканцям сіл, де вони стаціонують, у роботі на полях, в будові шкіл і лікарень. Крім регулярних військ, творяться неуніформовані відділи, які часто, маскуючись як партизани, просочуються на зайняті ними терени і вносять серед них кололот. В найбільш загрожених районах будується „стратегічні хутори” — імпровізовані фортеці. На трьох територіях вже збудовано 3.500 таких „фортець” з населенням 2.500.000 людей.

Рівночасно португальський уряд помалу запроваджує в своїх колоніях місцеву автономію. Законодатні асамблеї вибрано минулого року на всіх трьох територіях, при чому в Гвінеї до асамблеї ввійшли лише чорні аборигени, в Мозамбіку білі в асамблеї становлять меншість, а в Анголі — більшість. З усіх трьох колоній лише Анголя приносить Португалії матеріальну користь експортом нафти, кави і діамантів.

Дещо з історії і географії

Португалія лежить на південному заході Європи, на заході Піренейського півострова, займаючи також Азорські острови та острови Мадейра. На півночі і сході межує з Іспанією.

Щойно в XI-XII стол. визволилася вона від панування арабів та берберів і нав'язала тісний зв'язок з Римом. Католицьке духовенство в історії Португалії завжди відігравало величезну роль. Період зміцнення Португалії припадає на XV — початок XVI стол., коли вона зайняла північне узбережжя Африки. В 1498 р. португалець Васко да Гама відкрив морський шлях до Індії, що поклато початок широкій колоніальній експансії Португалії.

В 40-их рр. XVI стол. португальці завоювали Бразилію, проте завоювання Португалії Іспанією в 1581 р. спричинило її занепад. В 1640 р. Португалія стала знову незалежною державою. У війні за іспанську спадщину (1701 — 1714) виступила вона як союзниця Англії, а фактично опинилася під її протекторатом.

У період наполеонівських воєн Португалію в 1807 р. окупували французькі війська, які затрималися там до 1811 р. В 1821 р. внаслідок революції встановлено конституційну монархію і прийнято ліберальну конституцію, якою скасовано феодалні привілеї та інквізицію. В

1822 р. Бразилія відокремилася від Португалії і проголосила свою незалежність. В 1828-34 рр. в Португалії точилася громадянська війна, в якій перемогли конституціоналісти.

У 1851 р. постала в Португалії політична партія „Реженерадуш” („Відродження”), яка виступала під гаслом розбудови національної промисловости. В 1856 р. побудовано в цій країні першу залізницю. В 1892 р. виникли перші професійні спілки. Королівством залишалася Португалія до революції 1910 р., в якій детронізовано короля Мануеля II і проголошено республіку.

За конституцією 1933 р. Португалія є „унітарною корпоративною республікою”. Президент обирається на 7 років. Парламент — однопалатний. Поряд з парламентом утворюється за принципом „представництва інтересів” корпорація „Корпоративна Палата”, яка обговорює законопроекти, що вносяться на вирішення Національної Асамблеї. У виборах беруть участь лише голови родин.

У 1932 р. президентом Португалії, вибраним через плебісцит, став д-р Антоніо де Оліверія Салязар, який заборонив усі політичні партії, крім заснованого в 1930 р. Національного Союзу. Під час громадянської війни в Іспанії (1936-39) він підтримував Франка. Під час Другої світової війни Португалія затримувала нейтралітет. В 1949 р. вона вступила в НАТО і уклала з ЗСА угоду про приязнь і взаємодопомогу, відступивши для ЗСА місця на військовій базі. Під час ізраїльсько-арабської війни єдина в Західній Європі країна, Португалія дозволяла американським літакам перелітати через свою територію з військовою допомогою для Ізраїлю.

Президент Салязар до 1968 р., навіть після удару серця, залізною рукою управляв державою, запобігаючи внутрішнім і уникаючи зовнішніх конфліктів із західноєвропейськими країнами. Помер він у липні 1970 року. Його наступником став д-р Марсельо Каetano. Наділений майже диктаторськими правами, Каetano продовжує політику Салязара, зокрема в Африці, але популярністю свого попередника не втішається: довготривала й виснажлива війна в „заморських землях” зростає в країні численні опозиційні групи.

„ГУЛАГ АРХІПЕЛАГ”

Словом Гулаг називали за часів Сталіна Головне Управління Поправних Таборів, а слово „архіпелаг”, відоме кожному школяреві, означає численні острови та острівці, розташовані на близькій відстані один від одного. Ось про ці острови-концтабори і написав найвизначний сучасний російський письменник, лауреат нагороди Нобеля Олександр Солженіцин книжку на 600 сторінок і „перекинув” її з СРСР до Парижу. Незабаром ця перша не белетристичного характеру книжка Солженіцина вийде в ЗСА, Англії, Німеччині і інших країнах.

Цю книжку присвятив Солженіцин на підставі власного досвіду, як колишній в'язень советських концтаборів, масовому політичному терорі 1918-1956 років. Після того, як вийшло з дозволу Хрущова його оповідання „Один день Івана Денисовича”, письменник одержав з різних кінців СРСР 227 листів колишніх політв'язнів, перевів численні розмови-інтерв'ю з людьми, яким пощастило перетримати сталінський терор і, усамітнівшись під Москвою в своїй убогій „дачі”, цілком віддався праці над цим документальним твором, що його західні літературні критики вважають найвизначнішим твором цього роду.

В книжці „Гулаг архіпелаг” Солженіцин перший з російських письменників-дисидентів, викриває ідолизованого „найбільшого гуманіста світу” Леніна, сторіччя якого недавно відзначали ОН, і заперечує офіційно прийняту в СРСР тезу, що за кривавий терор відповідає лише Сталін. Сталінський терор, пише він, можливий був лише в поліційній державі, яку створив Ленін. Він твердить, що жертви терору ще в часах Леніна, а пізніше Сталіна на судових процесах виступали під гіпнозою і „признавалися” в усьому, що їм наказували їхні судді. І перші „чистки”, перші концтабори смерті, перші масові езекуції організував „великий Ленін”.

Солженіцин потверджує припущення деяких західних советологів, що Сталін був тасмним співпрацівником „охранки”, видаючи в руки царської поліції своїх політичних противників. Сталін, пише Солженіцин, перед смертю підготовляв грандіозну „чистку” жидів, яка мала початися прилюдною карою на горло групи жидівських лікарів, обвинувачених в тому, що вони плянували отруїти його і його найближчих „соратників”. Після того підбурювані кагебістами „советські патріоти” мали б влаштувати на території всього СРСР жидівські погроми, а уряд, щоб „урядувати жидів від народнього гніву”, виселив би їх на Далекий Схід і в Сибір, де для них уже підготовляли бараки.

Солженіцин потверджує заяву Хрущова на XX з'їзді КПСС, що Сталін плянував також виселити всіх українців на Сибір.

Солженіцин стверджує, що советський режим винищив 12.000.000 в'язнів. „Мертвих закопували в землю, — пише він, — а натомість присилали на смерть сотні тисяч інших жертв”. Автор книжки „Гулаг ар-

хіпелаг” вимагає покарати всіх тих, хто організував і переводив цю найбільшу в історії людства масакру. „У післягітлерівській Німеччині, — пише він, — засуджено 78.000 осіб за убивства невинних людей, а в післясталінській Росії суджено яких 2-3 десятки колишніх катів”.

Солженіцин почав збирати матеріали для своєї книжки в 1958 р., а писати її почав у 1964 р. і щойно недавно закінчив. Декілька копій передав він своїм друзям для поширення. Одну копію довірив своїй приятельці, яка під тортуррами КГБ віддала її в руки слідчих. Але вже було запізно — книжка опинилася на Заході. Не знавши про те, що є ще інші копії, ця жінка поповнила самогубство.

Голова советської агенції у справах підписаної минулого року між західними країнами і СРСР конвенції, що має „охороняти” авторські права, погрожує притягнути Солженіцина за передачу без дозволу советських чинників манускрипту „Гулаг архіпелаг” закордон, що може загрожувати авторі ув'язненням на час до десяти років. Солженіцин свідомо пішов на це ризико.

В. Архілог

ЧИ МАСТЕ ПРИКРОЦІ З ПОДАТКОВИМИ ЗВІТАМИ?

Директор Перевірного Відділу Податкового Уряду Сінгльтон Б. Волф у розмові з кореспондентами заявив, що зі свого довголітнього досвіду він знає, що, коли Податковий Уряд (Інтернет Ревеню Сервіс — IRS) висилає пересічному одруженому платникові податку листа з проханням з'явитися для перевірки, цей податкоєць або дуже цим непокоїться і вагається йти, або просить свою дружину полагодити ую спрору. В Америці здебільша жінки завідують родилними фінансами.

„Але, — питає Сінгльтон Волф, — чи ви одружені, чи самотні, що повинні ви робити, коли ваші формулярі вибрано для перевірки?” — і відповідає: „Передусім не вкидатися в паніку. Якщо вас викликають до Податкового Уряду, це ще не означає, що вас підозрівають у нечесності, в приховуванні належних інформацій.

Ваші формулярі вибрано в Податковому Уряді „навмання”: щодва роки таких формулярів вибирається 50.000. Наступну групу так само буде вибрано для перевірки в червні 1974 року.

Найчастішою причиною вашого виклику може бути допущена вами помилка при виповнюванні формулярів. Здебільшого ж причиною буває недостача інформацій, якими ви

оправдуєте різного роду обтягнення або податки.

І, нарешті, в одному з 15 „навмання” вибраних звітів платник податів заплатив забагато, і йому належить зворот.

Звичайно в листах, що їх висилає IRS, пропонується місце і час для зустрічі з податковим урядовцем, але коли ви в цей день маєте важливі справи, потелефонуйте до IRS і попросіть визначити вигідний вам час. З собою маєте принести всі належні документи, які підтверджують подані вами суми прибутків і витрат, що не підлягають оподаткуванню.

Пам'ятайте, що урядовець IRS не є вашим ворогом, але також не є вашим приятелем. Не бійтеся ставити йому питання, якщо ви чогось не розумієте. Він вам вилснить всі відповідні закони і правила. До речі, мало-хто з податковців зберігає для свого оправдання рахунки за такі ліки, як наприклад, аспірина або за бандажі. Самозрозуміло, ви повинні принести собою рахунки на більші суми, наприклад, на різного роду пожертви з відповідним потвердженням.

Приблизно один із чотирьох податковців, викликаних на перевірку — 25.3% — вертається додому, задовольнивши урядовця своїми відповідями і документами, 68.3% мусять доплатити певну суму IRS і 6.4% одержують зворот із заплаченої суми.

„Дружина мого знайомого, — сказав, усміхаючись, С. Волф, — одержавши „ріфанд”, не віддала його своєму чоловікові, слушно заявивши, що це належить їй як гонорар”.

„НАЦІОНАЛІЗМ — ВИБУХОВА РЕЧОВИНА”

Московський журнал ЦК КПСС „Агитатор”, що його мусять читати кожний член партії, в ч. 18 за 1973 рік у статті „Антикомуністи та їхні підручні”, пишучи про діяльність антикомуністів, які, мовляв, за всяку ціну хочуть зірвати політику „відпруження” Брежнєва, окрему увагу звертає на „дії буржуазних націоналістів”.

„Пропаганда націоналізму і шовінізму, — читаємо в „Агитаторі”, — охоче використовується і заохочується антикомуністами. Так появляються на світі національні моделі соціалізму... Буржуазний націоналізм приваблює на свій бік ідейних противників соціалізму в ССРСР тому, що вони сподіваються:

— Посіяти розбрат всередині системи соціалізму (в комуністичних країнах — ред.);

— Нацькувати одну проти одної комуністичні партії і підірвати зсередини міжнародній комуністичній рух;

— Забити клин поміж національно-визвольним (?) рухом і соціалізмом, не допустити розвитку визвольного руху соціалістичним (московським — ред.) шляхом;

— Інспірувати політичне тертя і соціальні конфлікти в многонаціональних соціалістичних державах (СССР — ред.).

Відомий німецький політичний діяч Ернст Майоніка сказав: „Вибуховою речовиною, яка загрожує єдності комуністичного блоку, є націоналізм”.

„СЛУГИ” НАРОДУ

Конгресмен Гленн М. Андерсон, виступаючи в Конгресі, з обуренням заявив, що високі урядовці американської поштової служби, замість поліпшувати щораз гіршу обслугову населення поштою, витрачають грубі тисячі доларів на поліпшення власного комфорту.

При щораз вищій оплаті поштових пересилок, — заявив конгресмен Андерсон, — у Вашингтоні побудовано за 30 мільйонів доларів новий будинок поштової „головної квартири”. Офіс генерального поштмайстра Классена оздоблений ручної роботи африканською драперією, що коштувала платникам податку 4.602 долари. Меблі в його кабінеті придбано за 6.000 дол., а за вкриті мармуром столи та інші меблі в конференційній залі заплачено 40.000 дол. За панелі в цій залі заплачено 3.400 дол. Щоб поштові високі урядовці не давали собі труда посилати дрібних службовців по „сендвічі”, влаштовано спеціальну кухню за 50.000 дол. При тому конференції цих високих урядовців відбуваються лише раз на місяць. Подібних прикладів марнотратства навів конгресмен Андерсон далеко більше.

„Засновники нашої держави, — сказав Андерсон, — не творили її та її уряду для вигоди державних достойників — вони творили її для народу, про вигоди якого мусять дбати ці достойники. На жаль, деякі з них думають, що не вони мусять служити в користь народу, а нарід в їхню користь.”

ЧИТАЙТЕ І ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ

СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ ТИЖНЕВИКИ

„Шлях Перемоги”, „Гомін України”

І МІСЯЧНИК

„Визвольний Шлях”

ПОРАДИ ЛІКАРЯ

Американські провідні лікарі перестерігають населення проти надуживання ліками і різного роду хемікаліями. Д-р Едвін Матлін заявляє, що мільйони американців тримають у своїх набитих ліками шафках потенціально небезпеку для власного життя: болегамівні засоби, насонні пігулки, „тренквілаізери” з домішкою наркотиків.

„Не тримайте у себе вдома лікарські рецепти після того, як ви зажили приписані лікарем дози! — заявляє д-р Матлін. — Майже всі ліки з часом втрачають лікувальні властивості і, замість користі, можуть завдати шкоди. Не тримайте у себе антибіотиків „на всякий випадок”. Уживаючи ліків на власний розсуд, без лікарського припису, ви можете маскувати симптоми недуги, про яку лікар не знає.

Не давайте членам своєї родини приписаних вам лікарем ліків лише тому, що вам здається, що ваша недуга така сама, як у членів вашої родини. Багато симптомів мають різні причини. Лише лікар може встановити правильну діагнозу і приписати відповідні ліки. Деякі роди ліків треба тримати не в шафці, а в холодильні, отже уважно читайте етикетки, наклеєні на пляшечках з ліками.

Не тримайте у себе вдома забагато вітамінів: деякі з них, зажиті у великих дозах, можуть пошкодити. Просіть вашого аптекаря про відповідне опакування ліків, якщо маєте вдома дітей, і тримайте ліки поза засягом дитячих рук.

Придбайте для себе і родини маленьку домашню аптечку з необхідними ліками, бандажами і препаратами, які продаються без рецепт, термометр і комплект інших засобів для першої допомоги. Аптечку тримайте завжди зачиненою”.

З СИВОЇ СТАРОВИНИ

ВІДБУДОВУЮТЬ ХОТИНСЬКУ ФОРТЕЦЮ

Збудована на початку XII сторіччя хотинська фортеця (тепер у м. Хотині, Чернівецької області), яку на чолі з гетьманом Сагайдачним у 1621 році здобуло козацьке військо, врятувавши польську армію від цілковитого розгрому її турецьким військом, що нараховувало 150.000 вояків, як повідомляє советська преса, перетворюють на державний заповідник. Тепер там працюють науково-реставраційні фахівці з Кам'яця Подільського. Вони вже відреставрували звідний міст і відновили знищені фортечні мури.

ВІЙСЬКО БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО

В університеті м. Ужгороду на Закарпатській Україні зберігається досі не опублікований реєстр запорізького війська гетьмана Богдана Хмельницького, укладений 16 жовтня 1649 року. Реєстр охоплює 40.000 прізвищ козаків і старшин. Опублікування цього реєстру дасть можливість багатьом нащадкам хмельничан устійнити свою генеалогію.

ЗНАЙШЛИ ЗАПОРІЗЬКУ „ЧАЙКУ”

Археологи-аматори спортивного клубу „Скит” в м. Запоріжжі видобули з Дніпрового дна замулені рещ-

тки запорізького човна, так званої „чайки”, що походить із часів московсько-турецької війни 1735-1739 р.

ТРОХИ ГУМОРУ

„Льово, я нормальний”

На жовтневій демонстрації в Москві на Красній площі один з учасників—жид, поглянувши на „улюблених вождів”, що стояли на трибуні, почав кричати:

— Полум'яний привіт! Усім вам полум'яний привіт!

Його приятель, який ішов з ним поруч, потихеньку йому сказав:

— Хаїме, ти божевільний! Що ти кричиш і до кого?

— Льово, я нормальний. Не можу ж я їм кричати: щоб ви всі погоріли!

Уперше бере у часть в банді

Під час приймання до комуністичної партії голова комісії питає кандидата:

— Чи ви брали колинебудь участь в бандах?

— Ні, ніколи... це вперше, — відповів кандидат.

ФЕДЕРАЛЬНА КРЕДИТОВА КООПЕРАТИВА СУМА В ЙОНКЕРСІ, Н. Й.

ВИДАЄ ПОЗИКИ СВОЇМ ЧЛЕНАМ ТА ОРГАНІЗАЦІЯМ. СЛУЖИТЬ: ДОБРИМ І ДЕШЕВИМ КРЕДИТОМ, ГРОШОВИМИ ЧЕКАМИ. УДІЛЯЄ НАЙДЕШЕВШИЙ КРЕДИТ НА АВТА, МОРГЕДЖІ,

ремонт домів, меблі, шпитальні рахунки, вакації, весілля та інші цілі.

СПЕЦІАЛЬНИЙ КРЕДИТ ДЛЯ СТУДЕНТІВ.

Майно кожного вкладчика чи позичковця забезпечене.

Приймає ощадності і платить 5¼% дивіденди.

Безплатне забезпечення ощадностей.

Безплатне життєве забезпечення до 2.000 дол.

Адреса:

SUMA (YONKERS) FEDERAL CREDIT
UNION

301 Palisade Ave.

Yonkers, N. Y. 10703

Tel.: 914-965-8560